

**MOLDOVA RESPUBLİKASININ
ÜÜRETMAK BAKANII**

**Gagauz dili hem gagauz
literaturası
Kurikulum**

V -IX klaslarına deyni

Kiřinău, 2010

Aprobat:

- *la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces verbal nr.10 din 21 aprilie 2010;*
- *prin ordinul Ministrului Educației nr. 245 din 27 aprilie 2010*

Avtorlar:

Stoletneaia Anna, koordinator, Gagauz dili hem literaturasında baş uzmanı, Moldova Respublikasının Üretmək Bakannı;

Mavrodi Mariya, Gagauz dili hem literaturasında üsek didaktika uurunda baş üredicisi, Komrat Devlet Universiteti;

Uzun Oksana, Bilim araştırmacısı, Filologiya Bilimlerinde magistru, Pedagogika Bilim İnstitutu;

Pavlioglu Liliya, Lektor Rumun dili hem alolingva kafedrası filologiya fakulteti, Devlet Pedagogika Universiteti;

Kılçık Ekaterina, Gagauz dili hem literaturasında birinci didaktika uurunda üredicisi, Komrat D.Kara Çobanın adına kasaba lişeyi;

Sirkeli Galina, Gagauz dili hem literaturasında birinci didaktika uurunda üredicisi, Komrat pedagogika koleci.

Öncä avtorlar:

Stoletneaia Anna, koordinator, Gagauz dili hem literaturasında baş uzmanı, Moldova Respublikasının Üretmək Bakannı;

Bankova İvanna, Filologiya Bilgilerinde Doktor, Komrat Devlet Universiteti;

Baboglu İgnat, Pedagogika Bilgilerinde Doktor, Üsek Bilim işçisi.

Önsöz

Büük terbietyäk perspektivasındayız, gagauz dilinin hem literaturasının kurikulumunun okullarda girdirilmesi. Gagauz dilinin hem literaturasının kurikulumunun baş neeti, ki ana dilindä araştırılmış informaçıya dooru verilsin. Nicä dä başka predmetlerin kurikulumnari, gagauz dilinin hem literaturasının kurikulumu da iz-leer, ki ana dilindä bilgilär üürenicyä temellensinnär, üürenici üüretmäk/üürenmäk proşesindä subyekt olsun, hepsi neetlär ana dilindä konkret olsunnar, becermeklär kazanılsınnar, üüretim fikirlemä, interaktiv metodların yardımınan geçirilsin.

Gagauz dilinin hem literaturasının kurikulumunun baş funktşyaları: okul kiyat-larının kurulmasını izlemäk, metodologiya gidi, didaktika proyektinin kurulmasını bakmak, ki üüretim proşesi effektiv olsun, didaktika proşesini ilerletmäk, ana dilindä bilgilerin sonuçlarını kantarlamak hem en önemli gagauz dilinin funktşyası, ki gaga-uz dili hem literatura üüredicilerine deyni teoriya hem sistema temelini kursun.

Şkolaların V –IX-ncu klaslarında gagauz dili üüreniler nicä ayırı bir obyekt. Üüretmäk planına göre onun üürenilmesine 3-är saat aftada veriler. Soşial durumu isteer, ki gagauzlar kendi adetlerini, kendi dilini, kendi kulturasını unutmasınnar. Şindiki yaşamayı annamaa hem taa ii yapmaa deyni, läözüm öla üüretmeyi, terbi-etmeyi tamannamaa, ki üürenicilär yaratıcı kişi olsunnar. Bu soşial sınırlamakla-rını, bu eni istediklerini tamannamaa deyni, şkolacılar läözüm ana dilini derindän üürensinnär hem bilsinnär, neçinki onunnan var nicä sevda duygularını dilimizä hem Vatanımıza terbietyä, var nicä uşakların bilgilerini dünnä hem yaşamak için geniş-letmä hem derinnetmä.

Onun için gagauz dilinin hem literaturasının kurikulumun içindekiliinä göre ana dilindä üüretmäk proşesindä var bu neetlär: temel hem aradaki, angıllarını tamanna-dıynan, şkolacılar veriler derin bilgi hem läözümün becermeklär dil hem söz teori-yaları için. Bu bilgilär temel olêrlar onların orfografiya, punktuatçıya sınışlarına hem baalantılı sözünä.

Gagauz dili hem literaturası						
Predmetin statusu	Kurikulumnarın angı bölümünä girer	klas	içindekilik birciklerinin sayısı aftada klaslara görä		Saatların sayısı bütün yılda	
			Gagauz dili	Gagauz literaturası	Gagauz dili	Gagauz literaturası
Programaya görä mutlak üürenilän	Dil hem sözleşmäk	V	2	1	66	343
Programaya görä mutlak üürenilän	Dil hem sözleşmäk	VI	2	1	66	33
Programaya görä mutlak üürenilän	Dil hem sözleşmäk	VII	2	1	66	33
Programaya görä mutlak üürenilän	Dil hem sözleşmäk	VIII	2	1	66	33
Programaya görä mutlak üürenilän	Dil hem sözleşmäk	IX	2	1	66	33

I. Gagauz dili hem literatura diştiplinasının didaktika köteptiyası

Gumanitar diştiplinaların arasında gagauz dili önemli eri kaplêêr, çünkü uşaan büütmäk, terbietmäk, üüretmäk hem becermeklerini kurmak projesindä ana dilindän paalı yoktur. Ana dili üüreniciyi bilgi-terbietmäk tarafından ilerleder, hazırlêêr onu insan arasında yaşamaa, biri-birinnän annaşmaa.

Sözleşmektä dil bilmesi - en paalı, en läüzümni. Uşak büüyärkän, ana dili ona yardımêêr annamaa, -kimdir o, tanımaa kendi erini bu dünnedä, kendi kişiliini. Ana dilinin kolayınnan şkolacı üürener kullanmaa dedelerimizin yaşamak sıralarını, adetlerini. Ana dili yardımêêr taa derindän annamaa, beenmää hem sevmää kendi duuma tarafını, ananı-bobanı, senselerini. Dil açêr adama öla yaşamak, dünnä gözelliklerini, paalılıklarını, angılarını o dilsiz, sözleşmeksiz, araştırmaksız hiç birkerä bilä annayamayacedı.

Kurikulum üüretmesindä ilk erä diştiplinanın neetlerini koyêr, diil diştiplinanın içindeini.

Gagauz dilinin hem literaturasının üüretmäk/üürenmäk projesinin baş neeti, ki eşişmää Moldovadaki hem Evropadaki üürenmäk uurlarına, tamannamaa gagauz dilinin standartlarını. Bu diştiplinanın köteptiyasında isteniler, ki ana dili üürenilsin

diil sade orfografiya kurallarını bilmäk için, ama taa çok sözleşmäk için, taa çok sözü kullanmak için. Gagauz dili lâazım üürenilsin ölä, ki olsun nicä kullanmaa onu praktika işlerinde, yaşamanın herbir situatıyasında.

Gagauz dilinin hem literaturasının distiplinasını üürenärkän yıl-yıldan şkolacıların sözlerini lâazım ilerletsinnär, taa dolu, taa zengin onnarın lafetmesini leksika tarafından yapsınnar, ki şkolacılar bilsinnär ana dilini kullanmaa diil sade derstä, şkolada, ama sokakta da, evdä dä, herbir iştä dä, topluşlarda da, takrir hem yaratma yazmaklarında da.

Üürenicilär ana dilini dooru becersinnär kullanmaa, ana dilindä kendi fikirlerini becersinnär açıklamaa, ana dilindä kendi üüsek duygularını ürek dalgalanmasını, can sıkılığını söyleyläbilsinnär, herbir adamın sözünä söz bulsunnar – budur ana dilinin, gagauz dilinin, en önemli üüretmäk/üürenmäk printipi. Bundan başka gagauz dilinin hem literaturasının üüretmäk/üürenmäk proşesindä başka da printiplär gerçeklener:

- Semantika printipi. Bu printipin tamannaması götürer ona, ki üürenicilerin sözü zenginnensin, dil birciklerinin maanaları annaşılı olsun diil sade konteksttä, ama konteksttän ayırı da.
- Janra hem stilistika printipi izleer, ki üürenicilerin aazdan hem yazılı sözleşmesi ilerlensin hem düzgün olsun.
- Sözleşmäk printipi. Kullanmaa dili nicä bir sözleşmäk kolaylıını.
- Aktiv araştırmak printipi. Araştırmak eni informaıayı, üürenicilär kendi bilgilerini, becermeklerini gagauz dilindä hem literaturasında üüsek uura kaldıracıklar.
- Autoterbietmäk printipi temellener ona, ki kabuledilmiş bilgileri üürenicilär kendi-kendilerinin terbietmesini, kendi-kendilerinin ruh, annamak, seslemäk becermeklerini zenginnetsinnär.

Gagauz dilinin üüretmesindä, nicä dä başka distiplinaların üüretmesindä, mutlak lâazım olsun terbietmäk proşesi, angısında esaba alınacak bu neetlä: ana dilinä, ana tarafına, halkımıza, Vatammıza sevda duygularını uyandırmaa, oluşturmaa; terbietmää çalışkannık, mukayetlik, işi, üürenmeyi sevmäk, terbietmää moral zenginniini: şkolacılar olsunnar namuzlu; cana yakın, yalpak, analarına-bobalarına hatır gütsünnär, sevsinnär kafadarlarını, dostluu; ana dilinin hem literaturasının yardımınnan üüretmää şkolacıları sevsinnär halkların etika hem estetika paalılıklarını, tanısunnar **dünnünün** gözelliklerini, dayanmasınnar acı, fena lafa; terbietmää sevda sport iilenmesinä, şkolacılar bilsinnär, nica saalını korumaa.

Gagauz dilinin üürenilmesindä üç aspekt aynalanêr: *sözleşmäk* (çünkü okulun en önemli neeti, ki üürenicileri üüretmää sözleşmää), *dilin materialı* hem *dilin sisteması* (çünkü bu iki aspekt sözleşmenin temelini kurêlar). Serbest sözleşmektä gagauz dilindä üürenicilerin yaratıcılı hem nicä açıklanmış informaıayı annadılar belliolêr.

Gagauz dilinin hem literaturasının üürenilmesi gimnaziya basamaanda izleer, ki lingvistika bilimnerinä temellenip, üürenicilerin fikirlii, aazdan hem yazılı sözleşmesi ilerlensin hem üürenicilär dooru gramatika hem literatura tarafından fikirlerini açıklasınnar, kendi hem başka insannarın sözünä kritika yapsınnar.

II. Gagauz dili hem literaturada diŝtipleinasının üürenilmesinde öz ilişkilik kompetençiyalar

Üürenilän okullarda gagauz dili hem literaturada nice ayırı bir diŝtipleina bölä funkçiyaları tamannêr, ki açıklamaa gagauz üürenicilerine ana dilinin rolünü uşakların terbiyetmesinde hem kendilerini kurmak için.

Gagauz dilinin üüretim proçesi baŝarılı olsun deyni öz kompetençiyaların sisteması mutlak lââzım kurulsun. Bu sistemayı var nasıl bölelim üç paya:

- öz kompetençiyalar, angıları bütün üüretim sistemasına baalı;
- diŝtipleinalararası kompetençiyalar;
- temel, konkret gagauz dili hem literaturada diŝtipleinasına deyni kompetençiyalar.

Bu kompetençiyalar cuvaplıdır, ki üüretim olayları geçirilsin didaktika situaçiyalarına göre, bir konkret temaya göre. Bu tip kompetençiyalar izleerler, ki temel öz kompetençiyalar gagauz dilinin hem literaturasının üüretmek/üürenmek proçesinde tamannansın hep bu kompetençiyalar üürenicilerin üüretim rezultatını sözleşmenin herbir tipine göre (seslemek, lafetmek, okumak hem yazmak) bellieder.

Temel, öz kompetençiyaların kurulmasında esaba taa alınêr bilgiler gagauz dili hem literaturada diŝtipleinası için (dilinin hem sözleşmenin teoriesi), angılarını üüreniciler praktikada kullanacaklar.

III. Üüretmek proçesinin basamaklarına göre predmetlêrarası öz kompetençiyalar

Gagauz dili ŝokoların gimnaziya basamaanda en önemli diŝtipleinaların sırasında durêr. Biliner, ki ana dili herkerä verer temel bilgiler okulun öbür diŝtipleinalarını üürenmek için deyecek, kendi ana dilini bilmediynän, kendi halkının adetlerini, istoriyasını, özelliklerini annamadıynan, başka diŝtipleinaları (istoriya, modern diller, romun dili, rus dili) okullular üürenemeyecekler.

Onun için dä ana dilinin üürenilmesinde te bu kompetençiyaları kurmalıyız, nice: **serbest hem kolay sözleşmek, annamak, becermek kullanmaa, lingvistik kompetençiyaları, kultura hem etiket kompetençiyaları.** Bu kompetençiyalar hepsi tamannanar sa, ozaman üüreniciler kolay bilecekler hem annayacaklar başka halkların da istoriyasını, onların çekilmesini, gelmesini, yaratacaklar Moldovada yaŝayan halkların dilini, özelliklerini, adetlerini, etiket normalarını, yaratacaklar onların giimnerini, folklorunu, literaturada yaratmalarını kendi halk giimnerinnän, ana dilinin folklorunna hem literaturada yaratmalarınna.

Diŝtipleinalararası kompetençiyalar izleerler, ki urgulamaa okul diŝtipleinaların aralarında baalantıları. Gagauz dilinin hem literaturasının da üürenilmesinde diŝtipleinalararası iliŝkiler lââzım urgulansın.

Dişiplinalararası kompetenşiyaların didaktika neetlerinä görä esaba alınêr: metodların hem tehnologiyaların seçilmesi, üretim proşesinin formaları, bilgilerin hem becermeklerin kurulması, dişiplinalar, ki ürenicilerin intelektual becermekleri ilerlensin, ürenicilerin yaratıcılı hem kendibaşına ürenmesi kurulsun.

Dişiplinalar arası ilişkilär (baalantılar) gagauz dili hem literatūra derslerindä bir sistema gibi läüzim geçirilsin. Burada üredicinin rolü büüktür. Üreidci läüzim açıklasın gagauz dilinin hem literatürasının ilişkilerini başka okul dişiplinalarınınan ölä, ani inandırısın, ki ana dilini ii bilärkän, sözleşmektä serbest hem dooru kullanarkan, onun kulturasını, adetlerini hem özelliklerini annarkan, öbür dişiplinaları kolay olur annamaa, ürenmää.

Konkret burada var nasıl kullanmaa:

- informaşiyayı dil bilimnerinin istoriyasından (lingvistika terminnerinin açıklanması, bilgiç adammnarın yaşamaklarından olaylar);
- istoriya hem lingvistika kompetenşiyaları dilin sisteması için;
- etimologiya kaynakları kimi lafların açıklanması için (frazelogizmalar, arhaizmalar h.b.);
- *yaraştırmaklar: gagauz dili yabancı dillärlän, gagauz dili hem romun dili, rus dili.*

IV. Gagauz dili hem literatūra dişiplinasının temel kompetenşiyaları

Terbietmäk kompetenşiyası. Gagauz dilinin üretmäk/ürenmäk proşesi okullarda doorudêr, ki ürenicilär läüzim gagauz dilindä serbest, uygun sözleşsinnär, ki onnar gagauz halkının kultura, istoriya özelliklerini annasınnar.

Annamak kompetenşiyası. Annamaa gagauz dilinin özelliklerini, onun terbietmäk funkşiyalarını, stilistika kolaylıklarını, dilin temel normalarını, dooru serbest lafetmää deyni.

Sözleşmäk kompetenşiyası. Ürenici kullanabilir dilin temel kultura normalarını hem sözleşmektä, hem yazıda, türlü önemli yaşamak situaşiyalarında hem lafetmäk proşesindä.

Becermeklerin kurulmak kompetenşiyası. Becermäk kendi sözüni zenginnetmää, gramatika hem literatūra normalarını kullanmaa. Becermäk sözleşmäk proşesindä biri-birilerini seslemää hem annamaa.

Lingvistika (dil aaraştıran) kompetenşiyası. Aaraştırmaa dilin öz elementlerini, çünkü bu öz elementlär dilin bütün sistemasını kurêrlar. Bilmää hem annamaa dilin kurulmasını, ilerlemesini hem tamannayan funkşiyalarını. Dili aaraştırkann, zenginnetmää sözlüklerini türlü arhaizmalarla, neologizmalarla hem başka. Kurmaa ürenicilerdä becermäk gagauz dilinin özelliklerinä analiz yapmaa. Bilmää geneldän, ne o lingvistika, ne aaraştırêr bu bilim.

Gagauz dilinin hem literatürasının, gagauz halkının kultura kompetenşiyası. Bu kompetenşiya kaplêêr dilin annamasını, nicä gagauz halkının demekliini, kulturasını, dilin baalantılarını halkın istoriyasına, gagauz dilinin speşifikasına, dilin etiket normalarına.

V. Gagauz dili hem literatura disþiplinalarında klaslara görä temalar hem saatlar

<i>Klas</i>	<i>Temalar hem yaratmalar</i>	<i>Verilän saat</i>
	<i>Dil hem söz teoriyası</i>	
	<i>1. Söz tematikası</i>	
	<i>1.1. Folklor</i> yaratmaları, yazılı yaratmalar, moldovannarın hem Bucakta yaşayannarın kulturası hem yaşaması için;	2
	<i>1.2. Kişilik</i>	
	- Nicä yaşamaa, kendini kullanmaa da insan olmaa?	1
	<i>1.3. Şkola hem adam</i>	
	- Neçin insana bilgi lääzım?	1
	- Ne lääzım yapmaa, ki çok bilmää?	1
	- Bilgisiz yaşayabiliriz mi?	1
	<i>1.4. Söz etikası, kulturası</i>	
	- Büülü laflar nedir?	1
	- Nicä dooru lafetmää?	1
	- Ne o söz kulturası?	1
	<i>1.5. Kiyat hem bilgi</i>	
	- Dünäyi güneş aydınadêr, insanı - bilgi.	1
	- Bilgidän zarar hiç yok, ama faydası pek çok.	1
V	<i>1.6. Aylä</i>	
	- Gagauz tradiþional imekleri. Başka halk imeklerinden başkalanması.	1
	- Gagauz giimneri. Başka halkların giimnerinnän yaşatırmak.	1
	- Aylä kişilerin aralarında ilişkilär.	1
	<i>1.7. Zaamet</i>	
	- Zaametlän kismet kol-kola gezerlär.	1
	- İnsanın yaşamakta eri, paası işinä görä.	1
	<i>1.8. Zanaat</i>	
	- Edinecän zanaat, olacan kanaat.	1
	- Zanaatsız adam sakat.	1
	<i>1.9. Küü</i>	
	- Neçin biz küüyü severiz?	1
	- Küü, tabiatın zenginii.	1
	<i>1.10 Kasaba</i>	
	- Moldovanın hem Gagauziyanın baş kasabaları. Kasabaların gösterilecek erleri. Kasaba hem küü neylän farklanêrlar.	2

V	1.11. Tabiat (natura)	
	- Kurt-kuşlar, bizim dostlar, çok fayda yapêr onnar. - Tabiatı nasıl koruyalım?	1 1
	1.12. Vatan	
	- Bizim Vatanımız, Moldova. Ana tarafımız, Bucak. - Gagauziyanın bayraa, gerbi hem milli marşı.	1 1
	1.13. Saalık hem sport	
	- Sportlan sän zanaatlaşacan, çok yıllar yaşayacan. - Sport – kuvet, saalık, varlık.	1 1
	1.14. Dost hem dostluk	
	- Eski dost, nicä kardaş. - Adam dostsuz, nicä ev kapusuz.	1 1
	1.15. İncäzanaatlık	
	- Gözellik <i>dünäyi</i> kurtarar. - İncäzanaatlık klasta, şkolanın ştenasında çekeder.	1 1
	II. Söz teoryası	
	2.1. Dialog hem monolog sözü.	1
	2.2. Gagauz dilinin fonetikasi hem grafikası.	1
	2.3. Dil hem söz. Dilin sisteması, rolü. Sözün dört temel funktiyası: seslemäk, lafetmäk, okumak, yazmak.	1
	2.4. Baalantılı söz hem onun uurları: dooruluk hem demeklik. Tekst baalantılı sözün bir payı.	1
	2.5. Tekstin düzülmesi, payları. Tekstin paylarında leksika hem gramatika baalantıları.	
	2.6. Tekstin temaları, öz fikiri. Tekstin planı.	
	2.7. Tekst tipleri: annatma, yazdırma, fikirlemä. Annatma tekstlerin struktura elementleri. Annatma tekstlerdä yazdırma elementleri.	2 1
	Tekrarlamak:	
	Aazdan hem yazılı tekst. Sözün uygun lafları (sinonimnär, antonim- när; epitetlär, metaforalar, tekrarlamak h.b.). Dialog hem mono- log. Lafetmektä söz kulturası. Takrir, yaratma, diktant yazmak becermeklerini kazanmak.	1 2
III. Dil teoryası		
Tekrarlamak:		
Sadä hem katlı cümlä. Annatma, soruş, izin cümlelär. Cümlelin baş payları. Cümlelin ikincili payları.		
3.1. Fonetika		
- Soslär. Vokal hem konson sesleri. - Vokal dönmeleri. Gagauz dilinin alfabeti. - Gagauz dilinin vokal garmoniyası. <i>A hem E vokalların dönmesi Y</i> konsonundan sora.	1	

V	- Konsonnar. İkili konsonnar. <i>V</i> konsonun dooru yazılması . - <i>H</i> konsonun dooruyazılması. <i>Y</i> konsonun dooruyazılması. - Konson garmoniyası. - Kısım. Urgu. Lafların sıradan sıraya geçirilmesi. - Fonetika analizi.	1
	3.2. Leksika	1
	- Gagauz dilinin leksikası. Dialekt laflar. - Lafların maanaları. Birmaanalı, çokmaanalı laflar. - Kısım urgusu hem logika urgusu. - Profesional lafların hem terminlerin kullanılması. - Frazeeologizmalar. - Sinonimnär. Omonimnär. Antonimnär.	1
	3.4. Laf kuruluşu	2
	- Lafların morfemaları: kök, temel, afiks. - Laf kuran hem laf diiştirän afikslär. - Laf kuruluşu analizi. - Afikslerin dooruyazılması. - Sesli hem sessiz konsonnarlarla başlanan afikslerin dooruyazılması. - Afikslerdä konson dönmesi . - Yabancı laflarda afikslär. - Sadä hem katlı laflar .	1
	4.4. Morfologiya	1
	- Söz payları. - Adlık.Kendili hem adetçä adlıklar. <i>Cannı hem cansız adlıklar</i> . - Adlıkların kurulması. - Adlıkların hallanması. - Adlıkların saabilik forması. - Yabancı adlıkların hallanması. - Adlıkların çokluk sayısında hallanması. - Adlıkların morfologiya analizi. - Adlıkların dooruyazılması. - Nişannık. Nişannın yarastırmak uurları. - Nişannıkların kurulması, dooruyazılması.	1
		1
		6
		1
		1
		6
		1
		1
		1
		1
		1
		1
		1

Literatura

I. Gagauz halk yaratmaları (folklor)

1.1. Masallar: “Cücä Todur*”, “Kardaşlar”, Dädunun hem babunun evi”

1.2. Miflär: Nedän Ayın üstündä lekä varmış? Dan yıldızı için. Neçin gün kauşarkan kızarmış.

1.3. Halk türküleri: Adet hem şaka türküleri. Bitki zamandaki halk türküleri . Maanilär. Söleyişlär hem bilmeycelär.

1.4 Avtorlu masal: Padişaa hem çiftçi.

V	<p>II. Yazılı literatūra</p> <p>2.1. N.Tanasoglu. Annatma: “<i>Bucak, Bucak</i>”</p> <p>2.2. D .Tanasoglu. Şiirlär: „<i>Analar</i>“, „<i>İklyazım geldi</i>“</p> <p>2.3. D.Kara Çoban. Annatmalar: “<i>Otuz ley</i>”, “<i>Nışannar</i>” Şiirlär: „<i>Panayırdan</i>“</p> <p>2.4. N .Baboglu Annatmalar: „<i>Vani Çilingir</i>“, „<i>Çiçeklik başçası</i>“, Şiirlär: „<i>Ana dilimiz</i>“, „<i>Anam</i>“, „<i>Lunga-Lunga derecik</i>“, “<i>Çüedennär</i>“ *</p> <p>2.5. Gavril Gaydarcı Annatma: „<i>İki ool</i>“ Şiir: „<i>Ana tarafım</i>“</p> <p>2.6. S. Kuroglu Annatma: “<i>Kemençeci</i>”</p> <p>2.7. K.Vasilioglu Annatmalar: „<i>Goguşun duuma günü</i>“, „<i>Karaca</i>“ Şiirlär: <u>Tema</u>: Ana toprak, Gagauz halkı: „<i>Şanı ol sän, halkım</i>“, „<i>Bucak</i>“; - „<i>Brak gitsin</i>“*, „<i>Paskellä</i>“*</p> <p>2.8. M.Kösä Annatma: „<i>Dünnenin temeli</i>“ Şiirlär: „<i>Ana toprak</i>“, „<i>Benim tarafım</i>“, „<i>Kimä ana biz deeriz</i>“,</p> <p>2.9. S.Bulgar Annatma: „<i>Karpuz</i>“, „<i>Çoban yıldızı</i>“</p> <p>2.10. P.Çebotar Annatmalar: „<i>Yıldız şafkı</i>“, „<i>Fenalık</i>“ Şiirlär: „<i>Kasaba</i>“, „<i>Nastradinin türküsü</i>“</p> <p>2.11. M.Kuyumcu Annatmalar: „<i>Yardımcı</i>“, „<i>Kendi ekmäännän</i>“</p> <p>2.12. T.Zanet Şiirlär: <u>Tema</u>: Ana toprak, Duuma erlär „<i>Atılma dilindän, halkım!</i>“ „<i>Zamannayêrsın, evim!</i>“, „<i>Evlär</i>“; <u>Tema</u>: Gagauz halkı. „<i>Şen oynêêr gaguzlar</i>“; <u>Tema</u>: Natura. „<i>Hafta günneri</i>“, „<i>İlkyaz</i>“</p> <p>2.13. T .Marinoglu Annatama: „<i>Dostluk</i>“ Şiirlär: <u>Tema</u>: Natura. „<i>Biyaz fistan giimiş aaçlar</i>“, „<i>Lüzgär oynêêr</i>“, „<i>Gül-çiçek dolaylar</i>“;</p> <p>2.14. V .Filioglu Şiirlär: <u>Tema</u>: Ana toprak, Duuma erlär. „<i>Bucak</i>“, „<i>Benim Beşal-mam</i>“, „<i>Benim anam</i>...“; <u>Tema</u>: Natura. „<i>İlkyaz sesi</i>“, * „<i>Güneş</i>“; „<i>Ekmek için söz</i>“</p>	1
---	--	---

V	<p>III. Çevirili literatura</p> <p>3.1. Spiridon Vangeli Annatma: „Yaamur“</p> <p>3.2. Konstantin Dragomir „Büük dostlar“</p> <p>3.4. George Georgiu „Kış nasıl olacek...“</p> <p>3.5. Yahya Akengin „Oguz dede“ annatmasından bir fragment „Dört kafadar“</p>	
VI	<p style="text-align: center;">Dil hem söz teoryası</p> <p>I. Ana tarafım</p> <p><i>Üürenilmişin tekrarlanması</i></p> <p>1.1. Söz çeşitleri</p> <p>1.2. Monolog hem dialog sözü</p> <p>1.3. Baalantılı söz (lafetmāk hem seslemāk, yazmak hem okumak)</p> <p>1.4. Dil teoryasının tekrarlanması</p> <p>1.5. Sadā cümlelär</p> <p>1.6. Danışmak</p> <p>1.7. Sadā cümlelerin analizi</p> <p>1.8. Sadā hem katlı cümlelär</p> <p>1.9. Morfologiya. Adlıklar. Nışannıklar</p> <p><i>Eni temanın üürenilmesi</i></p> <p>II. MUSAAFIRLIK</p> <p>2.1. Sayılıklar nicā söz payı</p> <p>2.2. Sayılıkların kuruluşça bölünmesi</p> <p>2.3. Tekstin planı</p> <p>2.4. Yazdırmalı tekstlerin kullanılması</p> <p>III. Bilgi - şafktır insana</p> <p>3.1. Aderlik</p> <p>3.2. Üz aderlikleri</p> <p>3.4. Üz aderliklerinin hallanması</p> <p>3.5. Hatırlık aderlikleri hem onnarın hallanması</p> <p>3.6. Gosterici aderliklär</p> <p>3.7. Soruş hem ilişkilik aderlikleri</p> <p>3.8. Soruş hem ilişkilik aderliklerinin hallanması</p> <p>3.9. Bellisiz, inkār hem saabilik aderlikleri</p> <p>3.10. Aderliklerin morfologiya analizi</p> <p>3.11. Aderliklerin dooruyazılması</p>	

VI	<p>IV. Dostluk</p> <p>4.1. İşhallıkların düzülmesi 4.2. İşhallıkların gramatika formaları 4.3. İşhallıkların bölümneri 4.4. İşhallıkların özellikleri 4.5. İşhallıkların dooruyazılması 4.6. İşhallıkların morfologiya analizi</p> <p>V. Saalık hem sport</p> <p>5.1. Baalantılı sözünün ilerlemesi 5.2. Yardımcı söz payları. Ardlafklar 5.3. Ardlafkların özellikleri 5.4. Ardlafkların dooruyazılması</p> <p>VI. Ariflik sıztıntısı</p> <p>6.1. Baalayıcılar 6.2. Baalayıcıların klasifikaşiyası hem dooruyazılması 6.3. Laflar <i>var , yok</i></p> <p style="text-align: center;">Literatura</p> <p>I. Gagauz halk yaratmaları (folklor)</p> <p>1.1. Masallar için informaşiya 1.2. Masallar: „<i>Delicä</i>“, „<i>Garga</i>“ 1.3. Gagauz dastannarından: „<i>Köroglu</i>“, <i>Köroglu dastanı için (fragmentlər: Köroglunun duuması, Köroglu evlener)</i>, „<i>Dengiboz</i>“</p> <p>II. Yazılı literatura</p> <p>2.1 .Nikolay Tanasoglu Yaratmalar: „<i>Kuşlar bey seçerlər</i>“ (<i>Masal</i>), „<i>Bucak kırları</i>“, „<i>Bostanda</i>“, „<i>Güzün</i>“ Şiir: „<i>Paalı Çadırım</i>“</p> <p>2.2. Dionis Tanasoglu Annatma: „<i>Bozka</i>“ Şiirlər: „<i>Anam</i>“, „<i>Ko adama</i>“</p> <p>2.3. Dimitri Kara Çoban Annatmalar: „<i>Dua</i>“, „<i>Okolcu</i>“, „<i>Suratsız</i>“, „<i>Fanatik</i>“ Şiirlər: „<i>Eni yıla karşı</i>“, „<i>Evelki adet</i>“</p> <p>2.4. Nikolay Baboglu Annatmalar: „<i>Dädüm</i>“, „<i>Surcık</i>“, „<i>Vani</i>“, „<i>Karımcalık</i>“, „<i>Dut imektä</i>“ Şiirlər: Tema: Ana toprak, Duuma erlər „<i>Altuncık Bucak</i>“, „<i>Toprak</i>“, „<i>Sallangaç</i>“, „<i>Hay Moldova, Vatanım!</i>“ - „<i>Gözäl gül sana!</i>“</p> <p>2.5. Gavril Gaydarci Şiirlər: „<i>Ana dilimä</i>“, „<i>Ay, Bucaam, Bucaam!</i>“</p>	
----	---	--

2.6. Stepan Kuroglu

Şiirlär: Tema: Ana toprak, Duuma erlär. „*Toprak*“, „*Toprak kokusu*“, „*Ekin şafkı*“, „*Çöşmenin dä boyunda*“;

- „*Ana sıcaa*“; „*Olmasa bu gün...*“; „*Pipiruda türküsü*“

2.7. Kosti Vasilioglu

Annatma: „*Bucak*“

Şiirlär: „*Küçük Bucak*“, „*Ana-boba*“, „*Sabaa*“, „*Gidän yaz*“, „*Eni yullan*“

2.8. Mina Kösä

Şiirlär: Tema: Ana toprak, Duuma erlär. „*Seläm sana, topraam*“, „*Benim tarafım*“, „*Güllü korafım*“, „*Üreemin topraa*“

- „*Ana dilim*“

2.9. Stepan Bulgar

Annatmalar: „*Sıki Mirçu*“, „*Usta*“, „*Kardaşlar*“, „*Kim biler?*“

2.10. Petri Çebotar

Fıkralar: „*Seslemiş bobasını*“, „*Bän taradım*“, „*Şaşmalı tavşam*“, „*Padişahın eşää*“, „*Nicä Nastradin üürenärmış şkolada*“

2.11. Mariya Kuyumcu

Annatmalar: „*Romantikali oynunar*“, „*Boril hem Anna*“, „*Boril – canavar oolu*“

2.12. Todur Zanet

Şiirlär: Tema: Ana toprak, Duuma erlär. „*Bucaam*“, „*Bucak kışı*“, „*Eski çöşmä*“;

- „*Ana dilim*“; „*Ana sözleri*“; „*Ayaz*“

2.13. Todur Marinoglu

Annatmalar: „*İlkyaz zararı*“, „*İzin*“, „*Tabeet*“, „*Düş*“, „*Karezlik*“, „*Panayırda*“, „*Karayka*“, „*Pay etmektä*“

Şiir-masal: „*Kabaatsızlar*“

2.14. Vasi Filioglu

Şiirlär: „*Adamın kısmeti*“, „*İnsanın ustalu*“, „*Baaşlêêrum*“, „*Üreemdän*“, „*Unudulma adet*“

III. Çevirili literatura

3.1. Cümbüşlü moldovan masalı: „*Tındalä*“

3.2. M.Eminescu

Şiirlär: „*Uykulu kuşlar*“, „*O yıldızlar*“, „*Neçin, Kodru, sallanërsin?*“

3.3. Spiridon Vangeli

Annatma: „*Kaltak*“

3.4. A.P.Çehov

Annatmalar: „*Hameleon*“, „*Vanicik*“

3.5. T.S. Turgenev

Annatma: „*Mumu*“

3.6. V.V.Mayakovskiy

Şiirlär: „*Ne olmaa?*“ „*Neyä deerlär pek islää hem neyä dä prost*“

<p>VI</p>	<p>IV. Klastan dışarı okumaklara deyni yaratmalar</p> <p>4.1. D.Tanasoglu. Annatma „<i>Kanikulda</i>“ 4.2. D.Kara Çoban. Annatma toplumu „<i>Alçak saçak altında</i>“ 4.3. N.Baboglu. Annatma toplumu „<i>Bucak ecelleri</i>“, Şiir toplumu „<i>Güz</i>“ 4.4. S.Kuroglu. „<i>Kauş avaları</i>“, „<i>Dastan</i>“ 4.5. K.Vasilioglu. Şiir toplumu „<i>Vatanım - Bucak</i>“ 4.6. M.Kösä. „<i>Kardaşlık</i>“, „<i>Topraan ürek düülmesi</i>“ 4.7. S.Bulgar. Annatma toplumu „<i>Canavar yortuları</i>“ 4.8. P.Çebotar. „<i>Cana yakın</i>“</p>	
<p>VII</p>	<p>Dil hem söz teoryası</p> <p>I. Bilgi hem ruh zenginnii 1.1. Baalantılı söz elementleri hem tipleri 1.2. Tekstlerin stilleri 1.3. Mektup yazması hem onnarın tipleri 1.4. Nicä düzmää yazdırmalı yaratma</p> <p>II. Tabiata (naturaya) meraklı oluşlar 2.1. İşlik. İşliklerin temel forması, morfologiya nişannarı hem sintaksisi 2.2. İşliklerin düzülmesi 2.3. Katlı işliklerin dooruyazılması 2.4. İşliklerin infinitiv forması. İnfinitiv formasının cümledä kullanılması 2.5. İşliklerin diişilmesi 2.6. İşliklerin inkärlik forması 2.7. İzin çalımında işliklerin diişilmesi</p> <p>III. Ev hayvannarı hem kuşları 3.1. Oluşluk çalımı 3.2. Şindiki zaman. Şindiki zamanda işliklerin diişilmesi, dooruyazılması</p> <p>IV.Zanaat adamın yaşamasında 4.1. Fikirlemä tekst</p> <p>V. Sport hem saahlık 5.1. Gelecek zaman. İşliklerin gelecek zamanda diişilmesi 5.2. Mutlak gelecek zaman.</p> <p>VI. Esaplık hem namuzluk 6.1. Bellisiz gelecek zaman 6.2. Geçmiş zaman. Mutlak geçmiş hem bellisiz geçmiş zaman</p> <p>VII. Kultura 7.1. Geçmiş zaman: bitkisiz geçmiş zaman 7.8. İşliklerin dooruyazılması</p>	

VII	<p>VIII. Ömür yaşamak</p> <p>8.1. İşliklerin sankilik çalımında şındaki hem geçmiş zamannarda diişilmesi</p> <p>8.2. İşliklerin isteyişlik çalımında şındaki hem geçmiş zamannarda diişilmesi</p> <p>8.3. İşliklerin inkârlık forması</p> <p>IX. Bizim yollarımız</p> <p>9.1. Nasıl kullanılêr baalantılı söz</p> <p>9.2. Nicâ lââzım yaratma yazmaa</p> <p>9.3. Aazdan hem yazılı söz</p> <p>9.4. Tekstlerin personajarına harakteristika nasıl yapmaa</p> <p>X. Biz hem tabiat</p> <p>10.1. İşliktân adlar, onların hallanması</p> <p>10.2. İştennik. Morfologiya nişannarı hem sintaksis funkiyası.</p> <p>10.3. İştennik lafçevirtmesi</p> <p>10.4. Haliştennik. Kurulması</p> <p>10.5. Haliştennik lafçevirtmesi</p> <p>10.6. Yardımcı söz payları: izmetçi adlar; paycıklar; modal lafları, baalayıcılar; duygucular</p> <p style="text-align: center;">Literatura</p> <p>I. Gagauz halk yaratmaları (folklor)</p> <p>Masallar: “Dimitraş -Pıtraş”, “Kül Pepeleşkası” “Devlet kuşu”*</p> <p>II. Yazılı literatura</p> <p>2.1. N. Tanasoglu</p> <p>Annatmalar: „Yıvanogular“ (fragment)</p> <p>2.2. D .Tanasoglu</p> <p>Poema “Andrey Galağan”</p> <p>Şiirlär: „Çalêr sazlar“, „Genç kasabam“, „Vatana“</p> <p>2.3. D.Kara Çoban.</p> <p>Annatma: „Yolda karı“</p> <p>Şiirlär: <u>Tema</u>: İnsanin eceli, yaşaması. „Kotlon başında düşün-mäk“, „Nereyâ kim gider?“</p> <p>- „Eh, kardaşım, ba kardaş!“; „Gecâ bulut“</p> <p>Annatma hem süjet için</p> <p>2.4. N. Baboglu</p> <p>Annatma: “Eski adetlär batêrlar”</p> <p>Şiirlär: „Toprak“, „Sân, ecelim“, „Beklemäk“, „Yol-yolcaaz“</p> <p>2.5. G. Gaydarci</p> <p>Masal: “Kara Kotoy”</p> <p>Şiirlär: „Çatırık yolda“, „Taraflım diişer“</p> <p>2.6. S. Kuroglu</p> <p>Şiirlär: „Girgin çoban“, „Tatlı ses“, „Canalı“, *, „Allahtan izin“</p>
-----	--

VII	<p>2.7. K. Vasilioglu Annatmalar: „Pavlusun dostu“, „Hoş geldiniz“ Şiirlär: „Sana benim türküm“; „Yollar“; <u>Tema</u>: Natura. „Renkli güz“, „Kış gecesi“, „Severim herbir zamanı“ Masal: „Okunmuş su“ Artistik yaratmalarının kompozitiyası.</p> <p>2.8. M. Kösä Şiirlär: „Yaşa, Bucaam – ana topraam!“ „Fikir duuması“, „İlkyaz“, „İki usta“, „Kalmayayım borçlu“, „Eh, türküm“</p> <p>2.9. S. Bulgar Annatmalar: “Damga”, “Dolaşmak”, * “Topal”</p> <p>2.10. P. Çebotar Annatmalar: “Aydarlı Adestä”, “Kurma kokusu” Şiirlär: “Ana lafi”, “Uzaklıkta”, “Güz”</p> <p>2.11. M. Kuyumcu Annatmalar: “Gel, anam, evä”, „Uzun yolun tozu...“</p> <p>2.12. T. Zanet Şiirlär: „Gagauz milli marşı“, „İnsana lâzım“, „Olun yalpak!“ „Aaçlık“, „Anama kiyat“, „Bucaam“, „Ana dilim“, *, „Pınar“</p> <p>2.13. T. Marinoglu. Şiirlär: “Sana, mamu!” “Sancılar”, “Güz duyguları”, “Yaamur”</p> <p>2.14. V. Filioglu Şiirlär: “Üremdän”, “Sevinerim”, “Cömertlik”, “Şen ol, Gaga-uzistan!”</p> <p>2.15. O. Radova Annatmalar: “Taazä piinir”, “Yalnız yıldız”</p> <p>III. Kendibaşına okumaklar</p> <p>3.1. N. Baboglu. „Çiftçi eceli“, „Trendä“, „Gagauzların eni yılı için“, „Adetlerimiz“</p> <p>3.2. Tudorka Arnaut. Şiirlär: „Yaamur“, „Kismet“, „Ne vakut?“</p> <p>3.3. M. Eminescu. Şiirlär: „O yıldıza“, „Uykulu kuşcaazlar“</p> <p>3.3. M. Sadoveanu. Annatma: „Petrişor daayında“ (fragment)</p> <p>3.4. A. S. Puşkin. Annatma: „Dubrovskiy“ (fragment)</p> <p>3.5. A. P. Çehov. Annatma: “Can acısı” (fragment)</p> <p>3.6. I. Creangă. Masal: „Dădunun hem babunun kızı“</p> <p>3.7. I. A. Krılov. Fabulalar: „Garga hem tilki“, „Canavar hem turna“</p> <p>3.8. P. Yahncı. Şiirlär: „Kucaklêêrim“, „Zeetlär“ Annatma: “İki kardaş”</p> <p>3.9. A. Taniyıldız. „Mıhlardıç aacı“ (romanın bir payı)</p>	
-----	--	--

VIII	<p><i>Dil hem söz teoryasy</i></p> <p><i>I. Söz tematikasy</i></p> <p>1.1. Üürenmää, kendini terbiyetmää 1.2. Adam işinnän şannı olër 1.3. Çalışkannık 1.4. Musaafrılık 1.5. Adam hem Vatan 1.6. Adam hem literatura 1.7. Dostluk</p> <p><i>II. Söz teoryasy</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Baalantılı sözün tipleri, sözün stilleri - Baalantılı söz hem onun uurları: derin maanalık, kompozitiya uygunnuu - Tekst, yaratma yazması - Fikirlemä sözlerin payları. Takrir yazması - Tekstlerin stilleri: lafetmäk, bilim, artistik, publiştik <p><i>III. Dil teoryasy</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Çiftli laflar. Bölünmüz (stabil) lafbirleşmeleri. Serbest lafbirleşmeleri - İzafetlär. İzafet konstruktıyalarının strukturası - Sadä cümlä. Baş hem ikincili cümlä payları - Geniş hem dar, sadä hem katlı cümlä - Annatma, soruş hem izin cümlelär - Cümledä laf baalantıları: uzlaşmak, yamanmak, kullanmak. Subyektin hem predikatın uzlaşması - Cümlelerin baş payları: subyekt hem predikat - Gagauz dilindä predikatın tipologiyası: a) işliktän (verbal), b) adlardan (adlıktan, aderliktän sayılıktan, nişannıktan, işliin nominal formalarından), c) <i>var, yok</i> tip predikatı - Adlardan predikatların afiksleri - Cümlelerin ikincili payları: tamamnik (doorudan hem kıynaş tamamnik) - Bellilik. Eklembellilik - Hallıklar. Er hem zaman hallıkları - Nicelik hallıkları. Nekadarlık hallıkları - Sebep hallıkları. Neet hallıkları - Sadä cümlelerin kuruluşça soyları. Tamam hem yarı cümlä. Bir hem iki başpaylı cümleleär - Bir başpaylı cümlelär: belli <i>üzlü</i> cümlelär, bellisiz <i>üzlü</i> cümlelär, <i>üzsüz</i> cümlelär, bütünneştirici <i>üzlü</i> cümlelär <p><i>Literatura</i></p> <p><i>I. Gagauz halk yaratmaları (folklor)</i> Masal: “<i>Arif tilki</i>”, “<i>Kelcä-Külcä</i>” Gagauz legendası: “<i>Bayır oolu</i>”</p>

VIII

II. Yazılı literatūra

2.1. N. Tanasoglu

Annatma: „Sofi“ (fragment).

2.2. N. Arabacı

Poema: „Bizim Drumi“ (fragment)

2.3. D. Tanasoglu

Şiirlär: „Büüttün beni“, „Uzak dedäm“, „Düzen türküsü“*, „İnanım“ *

2.4. D. Kara Çoban.

Şiirlär: „Eski Bucak“, „Saba“, „Temirä içindä“, „Karı“

2.5. N. Baboglu

Annatmalar: „Tanaslan Nadi“, „Demirçu“

Şiirlär: „Masallı toprak“, „Dayma düşlerimä geler“

2.6. G. Gaydarci

Şiirlär: „Saahcakan , ana tarafım“, „Büük yaamurun ardına“

2.7. S. Kuroglu

Şiirlär: „Şükürüm herbir insana“, „Kısmetliyim“, „Yıldızlı kaar“, „Saa-selemnük“, „Sızıntılarım“

2.8. K. Vasilioglu

Annatmalar: „Pantinin şekeri“

Şiirlär: „Vatanım-Bucak“, „Durgun, yolcu“, „Kolada“

2.9. M. Kösä

Şiirlär: „Ana topraam“, „Bana ilin geler“, „Topraan kokusu“, „Ayozlu dilim“

2.10. S. Bulgar

Annatma: „Kervan kıran yıldızı“

2.11. T. Zanet

Şiirlär: „Atılma dilindän, halkım!“ „Ekmek için söz“, „Zamannayêrsın, evim!“ „Aaçhk“

2.12. V. Filioglu

Şiirlär: „Kismet“, „Ekmek için söz“, „Yaamurcuk“, „Ana toprak“, „Bucaan eceli“, „Pençerä gözü açtıktı“

2.13. L. Çimpoeş

Şiirlär: „Havezlik“, „Yaamurlu hava severim“

2.15. K. Kreşu

Fabula: „Tilki hem üzüm“ _

Literatūra teoriyasından: peyzaj, süjet; dramatika yaratmaları, komediya, roman, lirika, proza; rifma, ritmika, ölçü; artistik kolaylıkları

III. Çevirili literatūra Rus yazıcıları

3.1. A. Puşkin. „Dubrovskiy“

3.3. M. Eminescu. „Tek kavakların yanında“

Türk yazıcısı

3.4. Yunus Emre. „Ey, yanıklar“

Bulgar yazıcısı

3.5. D. Barbarov. „Al uzaklar“

<p>VIII</p>	<p>IV. Kendibaşına okumak</p> <p>4.1. D.Tanasoglu. Şiirlär: „Yaban gülü“, „Sensizim“, „Yapraklar“, „Kiriyet“, „Gecä peetleri“</p> <p>4.2.D.Kara Çoban. Şiirlär: „Sanda“, „Mercankalar“, „Yollar“, „Küü müzeyindä“, „Benim dostum Manol“, „Çocucaam“, „Esmäk“, „Yaratmak zeetleri“</p> <p>4.3. N.Baboglu. Şiirlär: „Açıldı“, „Kabaatsızlar“, „Gerçek midir“, „Susmak türküsü“</p> <p>4.4. K.Vasilioglu Annatmalar: „Zaybir“, „Kudrik“, „Mamu“, „Emin ederim“ Şiirlär: „Ne gözäl“, „Gözellik“</p> <p>4.5. T.Marinoglu Annatma: „Kaymaklı“</p>	
<p>IX</p>	<p>Dil hem söz teoryası</p> <p>I. Serbestlik</p> <p>1.1. Abzağ hem plan kurulması.</p> <p>1.2. Gagauz dilinin orfografiyası. Orfografiyanın temel printipleri. Lafbirleşmelerindä lafların sıralı.</p> <p>1.3. Cümledä lafların sıralı (topikası)</p> <p>1.4. Cümlelerin birsoy payları. Cümlelerin birsoy paylarında baalayıcılar hem bütünneştirici laflar</p> <p>II. Tradişiyalar hem adetler</p> <p>2.1. Danışmak. Koyulma laflar hem cümleler</p> <p>2.2. Laflar: <i>da, belli ki, diil, yok</i></p> <p>2.3. Duygucular cümledä</p> <p>2.4. Katlı cümlä. Dalsız katlı cümlä Baalayıcılar dalsız katlı cümlelerdä</p> <p>III. Dostluk</p> <p>3.1. Bilim hem ofişial-izmetçilik stilleri</p> <p>3.2. Daalı katlı cümleler Baalayıcılı hem baalayıcısız. Dalı katlı frazanın soyları</p> <p>3.3. Bellilikçi dal cümleleri. Tamamnıklı dal cümleleri</p> <p>3.4. Hallık dal cümlelerin klasifikasiyası: a) Erlik hallık dal cümlä; Zaman hallık dal cümlä; b) Nicelik dal cümlä; Nekadarlık dal cümlä ; Yaraştırma dal cümlä; Sebeplik dal cümlä; Neetlik dal cümlä; Sankilik dal cümlä; Brakım dal cümlä;</p> <p>3.5. Baalayıcısız dalı katlı cümleler, onlarda dal cümlelerin eklenmesi</p> <p>3.6. Birkaç dal cümleli katlı cümleler</p> <p>3.7. Baalayıcısız dalsız katlı cümlä</p> <p>3.8. Virgül hem noktaylan virgül baalayıcısız dalsız katlı cümledä</p> <p>3.9. İki nokta hem çizgi baalayıcısız dalsız katlı cümlelerdä</p>	

IX	IV. Tabiat	
	4.1. Publiştika hem lafetmāk stillerinin janraları	1 1
	V. Aylä	
	5.1. Cümlelerin ayrırlı ikincili payları (belliliin, hallıkların, tamamnıkların ayrırlması)	4
	5.2. Doorudan hem kıynaş sözü. Punktuaţiya	
	5.3. Doorudan sözün kıynaş sözüne çevirilmesi	
	5.4. Punktuaţiya: nokta, soruş nişanı, şaşma nişanı, virgül, nokta virgül, iki nokta, parantezlär, kaviçlar (tırnaklar), çok nokta	1
	Literatura	2
	Artistik yaratmalarının janraları (epika, lirika, dramatika); artistik kolaylıkları: alegoriya, metafora, giperbola, epitet, metonimiya, yaraştırmak, tekrarlamak, antiteza	2
	I. Yazılı literatura	6
	1.1. N. Tanasoglu Annatma: „Sofi“ (fragment)	
	1.2. D. Tanasoglu „Uzun kervan“ romanından fragment „Oguzistan“	1
	1.3. D. Kara Çoban Annatmalar: „Bir çift çarık“, „İnanırılmadık“, „İhtär“ Şiirlär: „Oolum, oolum“, „Geldim yoldan dingin bän“	1 1 1
	1.4. N. Baboglu Annatma: „Kulilär“ Poema: „Oglanın legendası“	1
	1.5. G. Gaydarci Şiirlär: „Çörek“, „Zor yolu kismet“	
	1.6. S. Kuroglu Annatma: „Harmanda“ Şiirlär: „Güneşli dünnä“, „Bucakta seslär“, „Canımı baaşlêerm“, „Allaa adamı“	1
	1.7. K. Vasilioglu Annatmalar: „Küçüklüüm“ (seçili paylar: „Satılık-Hacı“, „Anam“, „Tätü“) Şiirlär: „Atlama fenalık yapmaa“, „Sana bu çiçeklär“, „Sevda için çok yazılı“	2 4
	1.8. M. Kösä Şiirlär: „Turnalar“, „Baş yol“, „Dostlaştım“	1 8
	1.9. P. Çebotar Nastradin Hocanın fikraları: „İkram“, „Kardaşça“, „Nastradin güveyä nasaat verer“ Şiirlär: „Adamaklar“, „Bulmadım“, „Bakış“	
	1.10. T. Zanet Annatmalar: „Deräylän sözleşmāk“, „Malinin mezarında“ Şiirlär: „Sana, halkım“, „Bän bilerim“, „Çizilär“, „Açan güneş dün Batıya kaydı“	

IX	<p>1.11. T. Marinoglu Annatma: <i>“Uursuz Dokäna”</i> Şiirlär: <i>„Vatanım“, „Ana dilim“, „Ömür“</i></p> <p>1.12. V. Filioglu Şiirlär: <i>„Sabaa zamanında“, „Çeşmä“, „Budur yaşamak“</i></p> <p>1.13. L. Çimpoş Şiirlär: <i>„İkimiz“, „Dünnä kantarı“ (T.Zanetin şiirinnän „Çizilär“ yaratırmaa)</i></p> <p>1.14. O. Radova Şiirlär: <i>„Mamu için söz“, „Güllär“, „Yolcu geçärdi“</i></p> <p>1.15. T. Arnaut Şiirlär: <i>„Yaz yaamuru“, „Can seseder, o kız sana aşık“, „Sessiz dialog“</i></p> <p>1.16. P.Moyse Şiirlär: <i>„Havezlär“, „Acı hem tatlı“, „Biyaz yortu“, „Evlennäk“</i></p> <p>II. Kendibaşına okumak</p> <p>2.1. D.Tanasoglu. <i>„Uzun kervan“</i> romanından fragmentlär <i>„Hak-Oguzlar“, „Senselä karşulaşması“, „Aşına-beyin türküleri“, „Kaganlık“, „Kara Deniz hem Dnipro kırlarında“</i></p> <p>2.2. D.Kara Çoban. Annatmalar: <i>„Düşär yıldız“, „Bobayı dolaşmak“, „Kudal“, „Karaspandı“</i></p> <p>2.3. N.Baboglu. Annatmalar: <i>„Allahın izininnän“, „Manuş“, „Tomaylı Kapaklılar“</i>; Legenda: <i>„Çatal kulak“, „Valkaneş adetleri“</i>; Şiirlär: <i>„Kötücülär“, „Külüm – sana erim“</i></p> <p>2.4. K.Vasilioglu. <i>„Neyi bekleeriz, dostlarımız?“</i></p> <p>2.5. M.Kösä. Şiirlär. <i>„Alatlama gülmää“, „İnsan“</i></p> <p>2.6. T.Marinoglu. <i>„Zaman sözü“, „Düş“</i></p> <p>2.6. L. Çimpoş. Şiirlär: <i>„Ecelimdä“, „Güttüm“</i> Dastan: <i>„Nicä Tepägözleri ensemişlär“</i></p> <p>2.7. P.Yahncı. Şiirlär: <i>„Oguzistan“, „İnsan canı“, „Küsülü dünnä“, „Kaybederim“, „Güneşli sancı“, „Kismetini baaşla, bulut“</i></p> <p>III. Çevirili literatura</p> <p>3.1. İ.Kreangä. Annatma: <i>„Küçükülüümdän anmaklar“</i></p> <p>3.2. A.S.Puşkin. Şiirlär: <i>„Sevdim sizi“, „Çiçek“</i></p> <p>3.3. M.Eminescu. Şiir: <i>„Luceafărul“</i></p> <p>3.4. G.Voda. Şiir: <i>„Cevizim, sän, cevizim!“</i></p> <p>3.5. V.Teleukä. Şiir: <i>„Arada uzaktar“</i></p>
----	---

Nota: yıldızçıklan gösterili yaratmalar mutlak üürenilän materialın sırasına girmeer. Bu yaratmalar olur üürenilsin tanışmak uurunda. Materialı üürenmäk yılın zamanında üüredicilär kendi bakışlarına görä saatlara bölerlär.

**VI. Gagauz dili hem literaturası dişiplinalarının speşifika
(sub)kompetenşiyaları, içindekileri, iş hem kantarlamak çeşitleri**

V KLAS

**1. Farklı komunikativ situatşiyalarda sözlü informaşiyayı kabul etmek.
(seslemek sınışlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
1.1	Bilgilär hem becermeklär informaşiyanın öz fikirini identifikaşiyalamak (tanımak);	- informaşiyanın ideyası, baş ideyası; - türlü informaşiya tipleri (monolog, dialog, audio, video);	türlü tekstlerin tipleri öz fikirini, strukturasını açıklasın; informaşiyayı işlettirsin;
1.2	sözlü tekstlerdä dialog, annatma, yazdırma elementlerini tanımak hem ayırtmak;	- monolog: annatma teksti, yazdırma tekst; onların strukturası; - fikirini açıklayıp, yaratma kurmak; dialog dartışmalarında kendi bakışını açıklamak;	dialogu devam etmää becersin; informaşiyayı logika sıralında aazdan açıklasın;
1.3	konteksttä eni leksikanın maanasını annamak hem açıklamak;	- konteksttä lafın maanası (semantikası); - sinonimneri, omonimneri, antonimneri tanımak (identifikaşiyalamak); - lafkuran afiksleri; - lafın fonetika strukturası; - literatūra hem nonliterar (başka tekst tipleri) tekstlerdä eni lafları duymak;	tekstlerdä lafların baş maanasını, ikincili maanasını açıklasın; sözdä semantika kategoriyalarını kullansın; sözünü sinonimnerin, antonimnerin, omonimnerin yardımınnan zenginnetsin; lafkuran afikslerin yardımınnan eni laflar kursun; fonetika analizini gerçekleştirsin;
1.4	aazdan sözdä leksika hem gramatika yanlışlıklarını duymak;	- ses hem bukva (farkı); - vokal, konson; singarmonizm: vokal garmoniyası, konson garmoniyası; - urgu; kısım; - orfoepiya yanlışlıkları;	fonetika analizini yaparkan, sesleri bukvalardan ayırtсын; vokalların, konsonların klasifikaşiyası; singarmonizm kurallarını esaba alsın; lafetmektä orfoepiya yanlışlıklarına dikat etsin; sözündä dooru intonaşiyayı kullansın;
1.5	seslenmiş tekstin personajlarına karakteristika yapmak;	- folklor yaratmaları; yazılı literatūra; - personajların moral hem fizika kaliteleri; baş hem ikincili personaj;	masaldan, dastandan personajları seçsinnär; onların yaptıklarına görä analiz yapsınнар; yazılı literatüradan personajlarlan yaraştırsınнар; autorun karakteristikası personajlara;

1.6	Yaşamak paahlıkları aktiv seslemeyi uygun yapmak; komunikativ printiplerini kullanmak; inforaııyanın kabul edilmesindä meraklandını göstermäk;	<ul style="list-style-type: none"> - monologta ya dialogta ideyaları hem argumentleri kabul etmäk; - dialogta aktiv pay almak, fikirini serbest açıklamak; 	dialog dartışmalarında aktiv pay alsın; başkasını meraklandırın;
-----	---	--	--

**2. Monolog hem dialog situatııyalarında aazdan sözdä Gagauz dilini uygun hem adekvat kullanmak.
(lafetmäk sınaşlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifık (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
2.1	Bilgilär hem becermeklär aazdan sözdä ideyaları açık hem dooru sincirlemäk (sıralamak);	<ul style="list-style-type: none"> - sadä cümlä, katlı cümlä; - fikirlemä, yazdırma teksti kurmak; - seslenmiş tekstin öz fikiri; - sadä ya katlı plan kurmak; strukturası; - okunmuş, işidilmiş teksti sözlü işlendirmäk; - okunmuş teksti, kullanıp temel lafları, annatmak; 	inforaııyanın öz fikirini açıklasın; kendi bakışını argumentlesin; plan kursun; sözünü sintaksis normalarına göre kursun; okunmuş takstleri annadabilsin;
2.2	farklı lafetmäk situatııyalarına göre uygun leksikayı seçmäk;	<ul style="list-style-type: none"> - inforaııyanın ideyası, baş ideyası; - türlü konteksttä lafların maa-nası; - temel laflar; derivaııyalı laflar; lafın kökü, sufiksleri; - sinonimnär, antonimnär, omonimnär; 	tekstlerin ideyasını hem baş ideyasını identifikaııyalsın; kontekstä göre lafların mana dıışilmesini açıklasın (sözlünün yardımınan); derivaııya yolunan eni laflar kursun; sinonimnär, antonimnär, omonimnär sözünü zenginnetsin;
2.3	cümleleri gramatikayca dooru kursun; gagauz dili gramatik normalarını esaba almak;	<ul style="list-style-type: none"> - dar hem geniş cümlelär; sadä cümledän katlı cümlä kurmak; - annatma, soruş, şaşma, izin cümleleri; - dar cümleyi genişletmäk (ikincili cümlä payları: bellilik, tamamnık, hallık); türlü söz paylarının kullanılması; söz paylarının gramatik kategoriyaları; 	cümlelerde ürenilmiş söz paylarını dooru kullansın; dar cümleleri genişletsin türlü söz paylarının yardımınan (fikirini açıklamakta, resimi yazdırmakta);

2.4	türlü komunikativ situatıyalarında sö-zünä dikat etmäk;	- dialog situatıyaları; - literaturada tekstleri kısıdan anlatmak; - kendi fikirini açıklamak; argu-mentlemäk; - dialog kurmak;	tekstlerin öz fikirini açıklasın, kendi bakışını verili temalara açıklamaa becersin; kısa dialoglar kursun; dialog sözünü devam etsin;
2.5	Yaşamak paalılıkları komunikativ situatıyalarında aktif pay almak; sözünü ilerletmäk;	- replikalari dialog sözündä kullanmak; dialogu kapatmak; nonverbal elementlerin dialogta adekvat kullanılması; - dialogta bakışını (karşılık bakışını) açıklamak;	yaşamak situatıyalarında dialog hem monolog sözünü kullanabilsin; mimikanın hem jestlerin kullanılmasına dikat etsin;

**3. Literaturo tekstlerinin analiz gerçekteştirilmesindü tematika, stilistika kolaylıklarını kullanmak.
(okumak sınaşlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifik (sub) kompetentıyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
3.1	Bilgilär hem becermekläär okunmuş tekstin öz fikirini identifikatıyalamak;	- ideya, baş ideya; - artistik literaturada: yazılı literaturada, folklor (masal, dastan); - tekstlerin içindekilii hem strukturası (proza ya şiir formada);	türlü janrada tekstleri okusun; masalların temasını, ideyasını, baş ideyasını açıklasın; yazılı literaturada yaratmalarında temayı, ideyayı, baş ideyayı bulsun,
3.2	tekstlerdä eni lafları, deyimneri tanımak, açıklamak;	- sinonimnär, antonimnär; deyimnär; - yaratmalarda artistik kolaylıklarının (personifikatıya, yaratırma, tekrarlama, epitet, metafora);	epik tekstlerinin speşifikasını esaba alsın; lirik yaratmalarının ekspresivliini annasın; artistik kolaylıklarını bulsun;
3.3	okunmuş tekstlerdä eni leksikanın ekspresivliini açıklamak;	- lafların öz maanası; ikincili maanası; - kontekstä görä lafların maana diişilmesi, - kurulu laflar, yabancı laflar;	tekstlerdä eni leksikayı seçmäk; lafların öz hem ikincili maanalarını açıklasın; birmaanalı hem çokmaanalı laflara analiz yapısın;
3.4	literaturada tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını belli etmäk; başka tekstlerin temalarını, baş ideyalarını yaratırma;	- türlü yaratmalarda temaların, baş ideyaların açıklanması;	literaturada tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını belli etsin; başka tekstlerin temalarını, baş ideyalarını yaratırma;

3.5	iki personajı yaratıp, karakteristika yapmak;	<ul style="list-style-type: none"> - personajları yazdırmak: moral hem fizik kaliteleri; - personajların karakteristika yapılmasında dialogun kullanılması; - epik hem lirik personajı; 	türlü kolaylıkların yardımıyla personajlara karakteristika yapın; baş hem ikincil personajları ayırın;
3.6	gramatik kategoriyalarının douru kullanılması duymak;	<ul style="list-style-type: none"> - adlık (öz hem adetçâ adlı; hal, saabilik kategoriyası); aderlik (gramatik kategoriyaları: üz, sayı, hal); nişannık (kalitelik hem ilişkilik nişannık; yaratılmak uurları; işhallık, işlik (zaman, çalım kategoriyası); kon-teksttâ douru kullanılması; 	tekstlerdâ adlıkları tanıyın; öz hem adetçâ adlıkları ayırın; aderliklerâ morfologiya analizini gerçekleştirin; cümlelerdâ nişannıkların rolunu açıklayın; tekstlerdâ işlikleri zaman kategoriyada kullanılmasının rolünü belli etsin;
3.7	tekstlân iş: eni metodları, strategiyaları kullanmak;	<ul style="list-style-type: none"> - kiyat – bilgi verân: adı, autoru, bölümleri; - teksti douru hem açık okumak; - eni metodlarının kullanılması; literatūra/nonliteratūra tekstlân iş /algoritm: leksikaylan iş (praktikada kullanmak, aklında tutmak); ilk okumanın geçirilmesi; okumak – model; tekstin içindekilini anlamak; ikinci okumak – model (üredici, üreenci); ayırma (seçmâ) okumak; soruşları cevaplamak; teksti fragmentlerâ logika hem semantika pay etmek hem adlamak (teksttân lafbirleşmelârlân, söyleyişlârlân h.b.); planın kurulması; teksti adlamak/adını diştirmek; bir fragmentin annadılması; içindekilin annadılması, bir personajın adından (I, III üzdâ); personajların karakteristikasi; teksti çalıştırmak (rezüme yapmak); dialogların kurulması; yaratılmalı sınaşlar; subyekti devam etmek/diştirmek h.b.; 	türlü tip tekstlârlân işlesin; logika fragmentlerine bölün; plan kursun; adlayın; kısdan annatsın; bir personajın adından annatsın; soruşları cevaplayın;
3.8	Yaşamak paallıkları kendibaşına okumayı ilerletmek; yaratılarda etika hem kultura paallıklarını identifikaşyalamak (tanımak);	<ul style="list-style-type: none"> - literatūra tekstlerdâ etika hem kultura elementleri; kendi bakışını açıklamak; 	kendibaşına okumayı ilerletsin; dedelerdân kalma literatürayı sayısınar, söyleyişleri, türküleri, maaneleri, masalları, bilsinnâr;

4. Yazmak becermelerinin kazanılmasında Gagauz dili normalarını uygun hem adekvat kullanmak.
(yazmak sınaşlarını oluşturmak)

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyaları</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
4.1	Bilgilär hem becermeklär verili temaya görä kısa annatma kurmak;	<ul style="list-style-type: none"> - takririn strukturası; - fikirleri sayfaya erleştirmäk; - ideyalara not yapmak; kısa plan kurmak; - dialoglu tekstleri annatma tekstlerinä çevirmäk; - tekstlerin üzerinä kendi bakışını açıklamak; personaşların karakteristikası; resimi yazdırmak; - artistik kolaylıkları; 	türlü tekstlär okusunnar, temalarını yazsınnar; öz fikirini açıklasın; bir resimä görä yaratma kursunnar; takrir yazmaa becermelerini ilerletsin; yaratmalarını artistik kolaylıklarınnan zenginletsin; okunmuş tekstlerin öz fikirini yazıya erleştirsın;
4.2	tekstlerdä sinonimneri, antonimneri kullanmak; leksikayı zenginnetmäk;	<ul style="list-style-type: none"> - sinonimnerin, antonimnerin, omonimnerin kullanılması; - laflar aylesi (lafkuran afikslerin yardımınnan, katlamak); - sözlüün zenginnetmäk yolları (leksika afiksleri); 	okunmuş tekstlerdän eni leksikayı seçsin; sinonim, antonim çiftlerini yazsın; yazılı sözünü zenginletsin;
4.3	cümleleri, frazaları dooru kurmak; orfogragiya, punktuatşıya normalarını dooru kullanmak;	<ul style="list-style-type: none"> - sadä cümlelerin strukturası; annatma, soruş, izin, şaşma cümlelär; - sadä cümlelerdä, frazadä punktuatşıya nişannarı (nokta, virgöl, nokta virgöl, dialog çizisi); cümlelerdä lafların sıralı (topikası); - tekstlerin sintaksis tarafından dooru kurulması; - sadä cümledä hem frazadä baalayıcıların kullanılması; 	sadä cümleleri genişletsin, fraza kursun; durğuçluk nişannarını dooru kullansın; cümlä kurarkan, baalayıcıları dooru kullansın hem punktuatşıya nişannarını esaba alsın; annatma, soruş, izin, şaşma cümleleri identifikatşiyalasın;
4.4	Yaşamak paahlıkları türlü temalara görä takrir havezlän kurmak; kendi bakışını açıklamak	- türlü tip tekstlär; yaşamak situatşiyaları;	farklı temalara görä yaratmalar kursun; yaratmalar sinonimnärän, antonimnärän; profesyonel laflarınnan zengin olsun.

VI KLAS

1. Farklı komunikativ situatıyalarda sözlü inforıatıyayı kabul etmek. (seslemek sınaşlarını oluşturmak)

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyaları</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
1.1	Bilgilär hem becermeklär sözlü inforıatıya içindä temel hem detaylı inforıatıyayı ayırtmak;	<ul style="list-style-type: none"> - monolog formada tekstlär, dialog formada tekstlär; - annatma, yazdırma, fikirle-mä tekstlerin strukturası;	türlü tip tekstlerin öz fikirini, strukturasını açıklasın; inforıatıyayı işletsin;
1.2	monolog sözünü dialog sözündän ayırtmak; dialog dartışmalarında aktiv pay almak;	<ul style="list-style-type: none"> - monolog: annatma teksti, yazdırma teksti, argumentli tekst; - fikirini açıklayıp, yaratma kurmak; dialog dartışmalarında kendi bakışını açıklamak;	dialogu devam etmää becer-sin; inforıatıyayı logika sıralıında aazdan açıklasın;
1.3	konteksttä eni leksikanın maanasını annamak hem açıklamak;	<ul style="list-style-type: none"> - konteksttä lafin maanası (semantikası); - sinonimneri, omonimneri, antonimneri tanımak (identifikatıyalamak); - leksika (lafkuran) afiksleri; - lafin fonetik strukturası; - literatūra hem nonliterar tekstlerdä eni lafları duymak; - kurulu laflar; - laflar aylesi;	tekstlerdä lafların baş maanasını, ikincili maanasını açıklasın; sözdä semantika kategoriyalarını kullansın; sözünü sinonimnerin, antonimnerin, omonimnerin yardımınnan zenginnetsin; leksika afikslerinin yardımınnan eni laflar kursun;
1.4	aazdan sözdä leksika hem gramatika yanlışlıklarını duymak;	<ul style="list-style-type: none"> - leksika kurallarını dooru kullanarak yazması;	fikirini açıklarken, tekstlerdä yada üürencilerin başka sözündä leksika hem gramatika yanlışlıklarını duysun;
1.5	Yaşamak paalılıkları aktiv seslemeyi uygunnandırmak; komunikativ prinşiplerini kullanmak; inforıatıyanın kabul edilmesindä meraklandını göstermek;	<ul style="list-style-type: none"> - monologta ya dialogta ideyaları hem argumentleri kabul etmek; - dialogta aktiv pay almak, fikirini serbest açıklamak;	dialog dartışmalarında aktiv pay alsın; başkasını meraklandırınsın;

**2. Monolog hem dialog situatıyalarında aazdan sözdä gagauz dilini
uygun hem adekvat kullanmak.
(lafetmäk sınışlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyaları</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
2.1	Bilgilär hem becer- meklär monolog sözündä fikirini açık hem dooru sincirlemek (sıralamak);	<ul style="list-style-type: none"> - fikirini açıklayıp, yaratma kurmak; plan kurmak; - fikirlemä, yazdırma teksti kurmak; işletmäk; - kendi bakışını argumentlemäk; 	fikirlemä, yazdırma tekstlär kursun; öz fikirini açıklasın; kendi bakışını argumentlesin;
2.2	bir resimä görä tekst kurmak; plan kurmak;	<ul style="list-style-type: none"> - tekst kurmak için anatar-laflar (yardımcı), lafbirleşmelär (serbest, stabil); - sadä hem katlı planın strukturası 	kurulmuş tekstlerä sadä hem katlı plan kursunnar, annatma, yazdırma hem fikirlemä elementlerini kullansınnar;
2.3	aazdan sözdä gagauz dilinin gramatika kategoriyalarını kullanmak;	<ul style="list-style-type: none"> - konteksttä gramatika kategoriyaların dooru kullanılması: adlık, sayılık, aderlik, nişannık, işhallık; baalayıcı, ard-laflar; cümledä kullanılması hem sintaksis funktşiyaları; - sadä hem katlı cümlelär (frazı); sadä hem katlı cümleleri ayırtmak; - punktuatşıya nişannarını dooru kullanmak; 	cümlelerdä üürenilmiş söz paylarını dooru kullansın; morfo-sintaksis analizini gerçekleştirsın; sözündä durguçluk nişannarını intonaşıyaylan belli- etsin;
2.4	Yaşamak paahlıkları komunikativ situatşiyalarında aktiv pay almak; sözüni ilerletmäk;	<ul style="list-style-type: none"> - replikaları dialog sözündä kullanmak; dialogu kapatmak; nonverbal (başka sözleşmäk tipi, jest, mimika) elementlerin dialogta adekvat kullanılması; - dialogta bakışını (karşılık bakışını) açıklamak; 	yaşamak situatşiyalarında dialog hem monolog sözüni kullanabilsin; mimikanın hem jestlerin kullanılmasına dikat etsin;

3. Literatura tekstlerinin analiz gerçekleştirilmesindü tematika, stilistika kolaylıklarını kullanmak. (okumak sınışlarını oluşturmak)

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyaları</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
3.1	Bilgilär hem beceremeklär okunmuş tekstin öz hem detaylı elementlerini diferenşiyalamak (ayırılmak);	<ul style="list-style-type: none"> - annatma tekstlerinin strukturası; lirika tekstlerinin strukturası; - öz problemasını üzä çıkarmak; oluşların ilerlenmesi; yaratmaların öz fikiri; - epika, lirika, dramatika yaratmalarının özelli; artistik yaratmanın teması; 	literatura yaratmalarına artistik analizini gerçekleştirsin; artistik kolaylıklarını tanısin; epika, lirika, dramatika yaratmalarının (eserlerinin) strukturasını belli- etsin;
3.2	epika tekstlerinin speşifikasını esaba almak; lirika yaratmalarının (eserlerinin) ekspresivliini annamak;	<ul style="list-style-type: none"> - epika yaratmalarının (eserlerinin) karakteristikası: teması, oluşların gerçekteşmesi, personajlar; dialogların rolü, yazdırma elementleri (personajların yazdırılması, peyzaj); - epika hem lirika janralarının özellikleri; başkalıkları; - yaratmalarda artistik kolaylıklarının rolü (personifikaşiya, yaratırma, tekrarlama, epitet, metafora, antiteza); şiirin struktura elementleri: ölçü –(kaç kısmını laflar); ritmika (urguların sıralanması, rima (sıraların sonunda ses ya kısım uydurulması); - epika janrasının çeşitleri: roman, annatma, novela, fabula, dastan, masal; 	epika tekstlerinin speşifikasını esaba alsın; lirika yaratmalarının (eserlerinin) ekspresivliini annasın; personajlara analiz yapsın; epika personajını lirika personajından ayırtsın; gagauz literaturasında dastannarın rolünü, özelliini açıklasın;
3.3	okunmuş tekstlerdä eni leksikanın ekspresivliini açıklamak;	<ul style="list-style-type: none"> - okunmuş teksttä eni lafların, deyimlerin açıklanması (sözlünün yardımınnan); - sözlünün zenginnetmek kolaylıkları; - tekstlerdä yabancı lafların bulunması; - tekstlerdä sinonimnerin, antonimnerin, omonimnerin rolü; eski (arhaizmalar) lafların, dialekt lafların rolü; - sözlünün zenginnetmek yolları: leksika afikslerinin yardımınnan, katlamak, gramatika sayımının diişilmesi; 	okunmuş tekstlerdä deyimnerin maanasını açıklasın; gagauz yaratmalarında yabancı lafların bulunmasını esaba alsın; anđ dildän gelmesini açıklasın; folklor yaratmalarında arhaizmaların rolünü identifikaşiyalasın (bellietsin); gagauz sözlünün zenginnetmesini kantarlasın;

3.4	literatura tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını belli-etmək; başka tekstlerin temalarının, baş ideyalarının yaratılmak;	- temaların, baş ideyaların açıklanması türlü yaratmalarında;	literatura tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını bellietsin; başka tekstlerin temalarının, baş ideyalarının yaratırsın;
3.5	iki personajı yaratıp, karakteristika yapmak;	- personajları yazdırmak: moral hem fizik kaliteleri; - personajların karakteristika yapılmasında dialogun kullanılması; - epika hem lirika personajı;	türlü kolaylıkların yardımınan personajlara karakteristika yapısın; baş hem ikincili personajları ayırtısın;
3.6	tekstlerdä morfosintaksis elementlerini esaba almak;	- söz paylarının morfolojiya kategoriyaları: adlık, aderlik (üz, hatırlık, gösterici, soruş, ilişkilik, bellisiz, inkärlük, saabilik aderlikleri; aderliklerin morfolojiya sayımının diişilmesi: nişannık sayımında – <i>bölä kız</i> ; işhallık sayımında – <i>bölä yazêr</i>), sayılık (sayı, sıra, paylaşırıcı, bölmä, bellisiz sayılıklar; sayılıkların morfolojiya sayımının diişilmesi: nişannık, işhallık; yardımcı söz payları: baalayıcılar, ardlaflar; sintaksis funktiyaları;	tekstlerdä söz paylarını identifikaşiyalasın (tanısın, bellietsin); morfosintaksis analizini gerçekteşirsın; söz paylarını konteksttä morfolojiya sayımının diişilmesini esaba alsın;
3.7	Yaşamak paalılıkları kendibaşına okumayı ilerletmək; yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifikaşiyalamak (tanımak, bellietmək); analiz yapmak becermelerini yaşamakta uygun kullanmak	- literatura tekstlerindä etika hem kultura elementleri; kendi bakişını açıklamak;	kendibaşına okumayı ilerletsin; analiz yapmak becermelerini yaşamakta uygun kullansın;

**4. Yazmak becermelerinin kazanılmasında gagauz dili normalarını uygun hem adekvat kullanmak.
(yazmak sınıflarını oluşturmak)**

	<i>Spetifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
4.1	Bilgilär hem becermeklär türli temalara görä yaratma kurmak;	- bakışını argumentlemäk; okunmuş teksti işletmäk; okunmuş tekstlerä görä kendi fikirini açıklamak; resimi yazdırmak;	türli tekstlär okusunar, temalarını yazsınar; öz fikirini açıklasınar; bir resimä görä yaratma kursunar;
4.2	yaratmada zengin leksikayı kullanmak;	- sinonimnerin, antonimnerin, omonimnerin kullanılması; - laflar aylesi (afikslerin yardımınan laf kurmak); - sözlüün zenginlemek yolları (leksika afiksleri, gramatika sayımınınin diişilmesi);	verili temaya yaratma kursun; sinonimneri, antonimneri, omonimneri kullansın; leksika afikslerin yardımınan eni laf kursun, yaratmasında kullansın;
4.3	cümleleri, frazaları dooru kurmak; orfografiya, punktuatşiya normalarını dooru kullanmak;	- sadä cümlelerin strukturası; birsoy paylı cümlelär; - sadä cümlelerdä, frazada punktuatşiya nişannarı (nokta, virgül, nokta virgül, dialog çizisi); cümlelerdä lafların sıralı (topikası); - tekstlerin sintaksisä görä dooru kurulması; - fikirin açıklanmasında sayılıkların, aderliklerin, işhallıkların kullanılması; - işhallıkların yaratırmak uurları; - sadä cümledä hem frazada baalayıcıların kullanılması; - ardlafaların cümlelerdä funkşiyası;	birsoy paylı cümlelär kursun; sadä cümleleri genişletsin, fraza kursun; durguçluk nişannarını dooru kullansın; artistik tekstlerindä punktuatşiyayı açıklasın; türli tekst tipleindä aderlikleri, sayılıkları identifikaşiyalasın (tanısın, bellietsin), morfosintaksis analizini gerçekleştirsin; nişannıkları yaratırmak uurlarında işhallıkların yaratırmak uurlarında yaratırsın; tekstlerdä ardlafaların rolünü açıklasın; cümlä kurarkan, baalayıcıları dooru kullansın hem punktuatşiya nişannarını esaba alsın;
4.4	Yaşamak paallıkları türli yaratmalar havezlän kurmak; kendi bakışını açıklamak	- türli tekst tipleri; tekst stilleri;	farklı temalara görä yaratmalar kursun, birsoy paylı cümleleri kullansın; yaratmalar aderliklärän, sayılıkların, işhallıkların zengin olsun.

VII KLAS

1. Farklı komunikativ situatıyalarında sözlü inforıatıyayı kabul etmük. (seslemük sınışlarını oluşturmak)

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
1.1	Bilgilär hem becermeklär türlü tekst tiplerinin içindekiliini, öz fikirini, baş ideyasını, temasını, strukturasını, işlemin ilerlenmesini annamak;	- sözlü inforıatıyasının öz lafları (monolog formada tekstlär, dialog formada tekstlär); - aazdan tekstlerin önemli elementleri (komunikativ situatıyalar);	türlü tekst tiplerinin içindekiliini, öz fikirini, baş ideyasını, temasını, strukturasını, işlemin ilerlenmesini açıklasın;
1.2	inforıatıyayı logika sıralında aazdan açıklamak;	- speşifika kolaylıklarını kullanmak; - dialog sözünü devam etmük hem başarmak;	dialogu devam etmää becersin; inforıatıyayı logika sıralında aazdan açıklasın;
1.3	işdilmiş tekstin leksika-gramatika özelliklerini esaba almak; sözdä semantika kategoriyalarını kullanmak;	- konteksttä lafın maanası (semantikası); - sinonimneri, omonimneri, antonimneri identifikatıyalamak (tanımak); - alma laflar;	tekstlerdä lafların baş maanasını, ikincili maanasını açıklasın; sözdä semantika kategoriyalarını kullansın; yabancı lafları dooru kullansın; sözünü sinonimnerin, antonimnerin, omonimnerin yardımınnan zenginnetsin;
1.4	aazdan sözdä leksika hem gramatika yanlışlıklarını duymak;	- leksika kurallarını dooru kullanmak;	fikirini açıklarkan, tekstlerdä yada üürencilerin başka sözündä leksika hem gramatika yanlışlıklarını duysun;
1.5	Yaşamak paalılıkları aktif seslemeyi uygunlandırmak; komunikativ printiplerini kullanmak; inforıatıyanın kabul edilmesindä meraklandını göstermük;	- monologta ya dialogta ideyaları hem argumentleri kabul etmük; - dialogta aktif pay almak, fikirini serbest açıklamak;	dialog dartışmalarında aktif pay alsın; başkasını meraklandırsın;

**2. Monolog hem dialog situasiyalarında aazdan sözdä gagauz dilini
uygun hem adekvat kullanmak.
(lafetmük sınışlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
2.1	Bilgilär hem becermeklär aazdan sözdä fikirini serbest açıklamak;	<ul style="list-style-type: none"> - fikirini açıklayıp, yaratma kurmak; dialog dartışmalarında kendi bakışını açıklamak; - fikirlemä teksti, yazdırma teksti kurmak; işletmäk; - kendi bakışını argumentlemäk; 	Fikirlemä, yazdırma tekstlär kursun; öz fikirini açıklasın; kendi bakışını argumentlesin;
2.2	aazdan sözdä gagauz dilinin semantika kategorialarını esaba almak;	<ul style="list-style-type: none"> - türlü tekst tiplerində sözlerin maanası; - sinonimnär, antonimnär; omonimnär, çokmaanalı laflar; - neologizmaların dooru kullanılması; 	türlü tekst tiplerində sözlerin maanasını annatsın; birmaanalı hem çokmaanalı lafları tanısın; sözünü zenginnetsin;
2.3	Morfo-sintaksis normalarını dooru kullanmak;	<ul style="list-style-type: none"> - diişilän (adlık, aderlik, işlik h.b.) hem diişilmäz (nışannık, işhallık, iştennik, haliştennik, yardımcı s.p.) söz paylarının kullanılması; - cümleleri dooru kurmak; - sözün açık hem demekli kullanılması; 	aazdan sözdä diişilän hem diişilmäz söz paylarını kullansın; analiz yapsın; fikirini açıklarkan, cümleleri dooru kursun; cümlelerde cümlä paylarının topikasını (sıralını) kullansın;
2.4	Yaşamak paalılıkları yaşamak situasiyalarında dialog hem monolog sözünü kullanabilmäk;	<ul style="list-style-type: none"> - dialogu devam etmäk; nonverbal (başka sözleşmäk tipleri) elementlerini (mimika, jest) kullanmak; - dialogta bakışını (karşılık bakışını) açıklamak; 	yaşamak situasiyalarında dialog hem monolog sözünü kullanabilsin; mimikanın hem jestlerin kullanılmasına dikat etsin;

**3. Literatura tekstlerinin analiz gerçekleştirilmesindü temalar,
stilistika kolaylıklarını kullanmak.
(okumak sınışlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
3.1	Bilgilär hem becermeklär Literatura tekstlerinin öz fikirini annamak;	- annatma tekstlerin strukturası; lirika tekstlerinin strukturası; - artistik kolaylıkları (alegoria, metafora, giperbola, epitet, metonimiya, fonetika tekrarlaması, yaratırmak, tekrarlamak, antiteza); - epika, lirika, dramatika yaratmalarının (eserlerinin) özelli;	Literatura yaratmalarına artistik analizini gerçekleştirsin; artistik kolaylıklarını tanısin; epika, lirika, dramatika yaratmalarının (eserlerinin) strukturasını belli- etsin;
3.2	epika tekstlerinin speşifikasını esaba almak; lirika yaratmalarının (eserlerinin) ekspresivliini annamak;	- epika, lirika, dramatika tekstlerinin öz fikiri; - epika hem lirika janralarının özellikleri; - epika yaratmalarının (eserlerinin) strukturası; personajların strukturası; - lirika yaratmalarında artistik kolaylıklarının kullanılması;	epika tekstlerinin speşifikasını esaba alsın; lirika yaratmalarının (eserlerinin) ekspresivliini annasın; personajlara analiz yapsın; epika personajını lirika personajından ayırtısın;
3.3	literatura teksttâ gramatika kategoriyalarının dooru kullanılmasını bellietmâk;	- literatura tekstlerinâ artistik analizini yaparkan, işlikleri şindiki, geçmiş, gelecek zamannarda hem zaman formalarında kullanmak; - yardımcı söz paylarının kullanılmasını hem rolünü bellietmâk; - sözlüünü zenginnetmâk kolaylıkları; - tekstlerdâ yabancı lafların bulunması;	artistik tekstlerindâ işlikleri seçsin; işliklerin gramatika kategoriyalarını bellietsin; yaratmalarda yardımcı söz paylarının kullanılmasını hem rolünü bellietsin; yabancı laflarını ayırtısın;
3.4	literatura tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını bellietmâk; başka tekstlerin temalarından, baş ideyalarından yaratırmak;	- temaların, baş ideyaların açıklanması türlü yaratmalarda;	literatura tekstlerinin temalarını, baş ideyalarını belli- etsin; başka tekstlerin temalarından, baş ideyalarından yaratırsın;

3.5	iki personajı yaratırıp, karakteristika yapmak;	- personajları yazdırmak: moral hem fizik durumlarını; - personajların karakteristika yapılmasında dialogun kullanılması; - epika hem lirika personajı;	Türlü kolaylıkların yardımınan personajlara karakteristika yapsın; baş hem ikincili personajları ayırtсын;
3.6	Yaşamak paalılıkları kendibaşına okumayı ilerletmək; yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifikasiyalamak (tanımak, bellietmək); analiz yapmak becermelerini yaşamakta uygun kullanmak	- literatūra tekstlerində etika hem kultura elementleri; kendi bakişını açıklamak;	Kendibaşına okumayı ilerletsin; analiz yapmak becermelerini yaşamakta uygun kullansın;

**4. Yazmak becermelerinin kazanılmasında gagauz dili normalarını uygun hem adekvat kullanmak.
(yazmak sınışlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
4.1	Bilgilär hem becermeklär kendi bakişını takiridä açıklamak;	- bakişını argumentlemək; personajları yazdırmak;	Türlü tekstlär okusunnar, temalarını yazsınnar; öz fikirini açıklasınnar;
4.2	verilmiş temaya görä takrir yazmak;	- yazıda kendi fikirini, duygularını açıklamak; - fikirlemä, yazdırma tekstlär; - oluşların, personajların yazdırılmasında dil, stil kolaylıklarını kullanmak; - plan kurmak; işletmək;	verilmiş temaya görä takrir yazsın; tekstlerin planını kursun; işletsin;
4.3	orfografiya, punktuatşiya normalarını dooru kullanmak; gramatika kurallarını esaba almak;	- işliklerin diişilmesi şindiki, geçmiş, gelecek zamanlarda; - tekstlerin sintaksisä görä dooru kurulması; - fikirin açıklanmasında işlikli hem iştennik, halıştennik formalarını kullanmak; - orfografiya hem punktuatşiya prinşipleri iştennik hem halıştennik lafçevirtmelerində;	yazıda katlı işlikleri dooru kullansın; tekstlerde işliklerin zamanlarını identifikasiyalasın, analiz yapsın; iştennik hem halıştennik çevirtmelerində durguçluk nişannarını dooru kullansın;

4.4	Yaşamak paalikk-ları türlü yaratmalar ha- vezlän kurmak; kendi bakışını açıklamak	- türlü tekst tipleri; tekst stilleri;	farklı temalara görä yaratmalar kursun, işlii, işliin formlarını kullansın; sözünü zenginnet- sin.
-----	---	---	---

VIII KLAS

1. Farklı komunikativ situatıyalarında sözlü informaatıyayı kabul etmük. (seslemük sınışlarını oluşturmak)

	<i>Speţifika (sub) kompetenţiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
1.1	Bilgilär hem becermeklär işidilmiş tekstlerin içinde- kiliini adekvat kabul etmük, sözlü informaatıyasının öz fikirini, baş ideyasını, tema- sını, strukturasını, işlemin ilerlenmesini annamak;	- sözlü informaatıyasının öz lafları; - monolog: yazdırma, informaatıyalı tekstlär; - türlü temalara görä dialog- lar;	okunmuş tekstlerin tip- lerini belli etsinnär, baş ideyasını, temasını, strukturasını, özelliini açıklasınnar;
1.2	aazdan tekstlerdä işlikli hem nonverbal (başka tip sözleşmük) elementlerini ayırtmak;	- aazdan sözdä nonverbal elementleri; - lafetmektä nonverbal ele- mentlerinin kullanılması;	nonverbal elementlerini adekvat kullansınnar; işlikli hem nonverbal ele- mentlerinin özelliklerini açıklasınnar;
1.3	işidilmiş tekstin leksika- gramatika özelliklerini esaba almak;	- halk lafetmesindä literatura normalarından ayırtmak; - halk lafetmesinin özellik- leri; - sözlü informaatıyasında sintaksis ilişkilerini esaba almak: sadä cümleinin sint- taksisi, subyeckt, predikat; cümleinin ikincili payları: bellilik, tamamnık, hallık;	sözdä literatura norma- larını dooru kullansın; cümleleri sintaksisä görä dooru kursun;
1.4	tekstlerin intonaşia hem stilistika özelliklerini diferenşiyalamak (ayırt- mak): emoşia rengineä görä, okumanın hızlılına hem okumak kuvedinä görä;	- türlü stildä tekstlär; - stilistik elementleri,	türlü stildä tekstleri oku- maa becersinnär, stilisti- ka analizini gerçekeştir- sinnär;
1.5	yazdırma, annatma hem fi- kirlemä tekstlerin plannarı- nı kurmak;	- türlü tekst tiplerinin prob- lemaları; - sadä hem katlı planın strukturası	tekstlerin içindekiliinä sadä hem katlı plan kur- sunnar, annatma, yazdır- ma hem fikirlemä ele- mentlerini kullansınnar;

1.6	personajlara karakteristika yapmak; moral durumlarını belli- etmük;	- personajların moral hem fizik durumları; personajları araştırmak;	metodları, çalımları kullanılarak, personajlara karakteristika versinnär
1.7	Yaşamak paalılıkları işidilmiş tekstin etika hem estetika paalılıklarını duyusun;	- literatūra hem başka tekstlerde etika hem kultura elementleri; kendi bakışını açıklamak;	kendibaşına okumayı ilerletsin; analiz yapmak becermelerini yaşamakta uygun kullansın;

**2. Monolog hem dialog situatıyalarında aazdan sözdä gagauz dilini
uygun hem adekvat kullanmak.
(lafetmük sınışlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
2.1	Bilgilär hem becermeklär verili temaya görä anlatma, yazdırma hem fikirlemä tekst kurmak;	- monolog: annatma teksti, yazdırma teksti, argumentli tekst; - fikirini açıklayıp, yaratma kurmak; dialog proşesinde kendi bakışını açıklamak; - personajlara karakteristika yapmak; - işlendirmük; - kendi bakışını argumentlemük; - bir cümleyi ya fikiri devam etmük;	monolog hem dialog kurmaa becersin; dartışmalarda kendi fikirini serbest açıklasın;
2.2	aazdan sözdä gagauz dilinin leksika normalarını kullanmak	- lafin öz hem kıynaş maanası, ikincili maana; - sinoninnär, antoninnär; omoninnär, çokmaanalı laflar; - neologizmaların hem arhaizmaların dooru kullanılması; - frazeologiya konstruktıyalarının sözdä kullanılması; - sözdä yanlışlıkların doordulması;	sinonimnerin, antonimnerin, omonimnerin yardımınnan sözünü zenginnetsin; tekstlerde çokmaanalı laflara analiz yapsın; omonimneri hem çokmaanalı lafları ayırtсын; işidilmiş tekstlerde yanlışlıkları bulsun hem doordusun; frazeologizmalarla sözünü zenginnetsin;
2.3	lafetmektä sintaktiksis ilişkililerini dooru kullanmak;	- bölünmüz lafbirleşmelerin çeşitleri; sadä cümlelerin strukturası; sadä cümledeä topika;	lafbirleşmelerinä analiz yapsın; gagauz dili cümlelerinde predikat tiplerini identifikaşiyalasın (tanısın, bellietsin); bir baipaylı cümleleri tanısın hem kullanabilsin; dar hem geniş cümleleri dooru kullansın;

		<ul style="list-style-type: none"> - lafların arasında sintaksis baalantıları: uzlaşmak ya-manmak, kullanmak; subyek-tin hem predikatın arasında baalantı; - sadâ cümleinin baş payları hem ikincili payları; - bir başpaylı cümleler; - dar hem geniş cümleler; 	
2.4	annatma hem yazdırma elementlerini kullanarak, publiştika stilindâ tekst kullarmak,	<ul style="list-style-type: none"> - publiştika silindâ tekstler, sadâ cümlä, bölünmâz lafbirleşmeler; 	iki ya bir başpaylı cümleleri kullanarak, publiştika stilindâ tekst kursunнар;
2.5	Yaşamak paalılıkları dialogta aktiv pay alsın, gagauz dilindâ lafetmää istediini göstersin, söz kulturasını kullansın;	<ul style="list-style-type: none"> - türlü kolaylıkların yardımınan sesleyenlerin dikatını çekmâk; - sesleyenleri meraklandır-mak; 	meraklı informaţiya bulsun, yaratsın;

**3. Literatura hem nonliterar tekstlerinin analiz gerçekteştirilmesindâ tematika, stilistika kolaylıklarını kullanmak.
(okumak sınışlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
3.1	Bilgilär hem becermevlär literatura hem başka tekstleri tanımak, literatura yaratmalarının (eserlerinin) janralarını identifikaşiyalamak (tanımak, bellietmâk), literatura terminlerini aklında tutmak;	<ul style="list-style-type: none"> - annatma tekstlerinin strukturası; lirika tekstlerinin strukturası; - tekstâ oluşların hronologiya sıralı; - artistik kolaylıkları (alegoria, metafora, giperbola, epitet, fonetika tekrarlamaş, yaraştırmak, tekrarlamak, antiteza); - teksttä kimi lafların kıy-naş maanası, - şiirin struktura elementleri: ritmika (urguların sıralanması); rifma (sıraların sonunda ses ya kısım uydurulması); - epika, lirika, dramatika yaratmaların (eserlerinin) özelli; - nonliteratura (başka tekst tipleri) tekstler; 	epika hem lirika yaratmalarına (eserlerinä) analiz yapsın; lirika geroyunun epika geroyundan farkını açıklasın; analiz yapmakta artistik kolaylıklarını kullansın; onnarı tekstlerde identifikaşiyalasın (tanısın); lirika yaratmalarının (eserlerinin) strukturasına analiz yapsın; nonliteratura (başka tekst tipleri), tekstlerinin stillerini tanısın;

3.2	tekstleri duygulu hem demekli okumak; öz fikirini annamak; tekstlän işlemäk;	- epika, lirika, dramatika tekstlerinin öz fikiri; - oluşların özelliı;	tekstleri duygulu okusun; temasını öz fikirini süjetini açıklasın;
3.3	Literatura tekstlerinin süjetini açıklamak, logika-semantika fragmentlerä bölmäk, fragmentlerin aralarında baalan-tıyı göstermäk;	- literatura tekstlerinin süjeti, strukturası, epizodları;	tekstleri logikayca fragmentlesin, tekstin içindekiliini açıklasın;
3.4	literatura yaratmalarının struktura komponentlerini, artistik kolaylıklarını duymak; morfo-sintaktiks kategorialarını esaba almak; sözün zenginnetmäk yollarını izlemäk;	- cümlä paylarının hem cümlelerin teksttä demeklii; koyulma laflar hem cümleler; - arhaizmalar, neologizmalar; - kurulu laflar, katlı laflar; - literatura tekstlerindä stilistikaelementleri; artistik kolaylıkları; dildä zenginnetmäk kolaylıkları;	tekstlerdä artistik kolaylıklarını bulsun; analiz yapsın; dilin zenginnetmäk yollarını bellietsin; literatura yaratmalarında arhaizma laflarını tanısin;
3.5	Yaşamak paalılıkları kendibaşına okumayı ilerletmäk; yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifikaşyalamak (tanımak, belliitmäk);	- literatura hem nonliterar (diil literatura tekstlär) tekstlerdä etika hem kultura elementleri; kendi bakışını açıklamak;	kendibaşına okumayı ilerletsin; yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifikaşyalasın (tanısın);

**4. Yazmak becermeklerinin kazanılmasında Gagauz dili normalarını uygun hem adekvat kullanmak.
(yazmak sınaşlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
4.1	Bilgilär hem becermeklär sintaktiks konstrukşiyalarını kullanarak, türlü tip tekstlär kurmak;	- sadä cümlä, cümlä payları (subyekt, predikat; bellilik, tamamnık, hallıklar); - predikat tipleri, adlıktan predikat; - sadä cümlelerin çeşitleri: iki, bir baş- paylı cümlä;	cümlä paylarına (subyekt, predikat; bellilik, tamamnık, hallıklar) sintaksis analizini gerçekleştirsın; dooru yazmak için morfologiya hem sintaksis kurallarını kullansın;

4.2	tekst kurulmasında morfo-sintaksis normalarını kullanmak, punktuatıya kurallarını esaba almak;	<ul style="list-style-type: none"> - sadä cümlä, cümlä payları (subyekt, predikat; bellilik, tamannık – doorudan hem kıynaş tammanık, hallıklar - er hem zaman hallıkları, nicelik, nekadarlık, sebep, neet hallıkları); - cümledä laf baalantıları: yamanmak, kullanmak; - gagauz dili predikatın tipologiyası, adlardan predikat, adlardan predikatların afiksleri; - bir başpaylı cümlelär; - morfosintaktiks bilgilerini yazmakta dooru kullanmak; 	cümlelerä sintaktiks analizi gerçekteştirsin; cümlenin baş hem ikincili paylarını ayırtsin; lafbirleşmelerinä analiz yapsın; bir başpaylı cümleleri klasifikaçıyalasın; gagauz dili predikatlarını identifikaçıyalasın (tanısın, bellietsin); adlardan predikatların kurulmasına dikat etsin, afikslerini bellietsin;
4.3	argumentli tekst yaratmak;	<ul style="list-style-type: none"> - argumentli tekstin strukturasını; - problemasını bellietsin; - çıkış yapmak; - türlü temalara görä dartışmalar; 	kurulu tekstlerdä fikir baalantıları olsun; tekstleri strukturayca kursun: kompozitıya, oluşların ilerlemesi, kulminaçıya, çıkış;
4.4	Yaşamak paalılıkları gramatika normalarına görä dooru yazmaya sınaşmak hem yaşamaқта kullanmak.	- orfografiya printıpları; sözü yazıda yannışlıksız kullanılması (takrir yazmasında, fikirini açıklamasında, kıyat yazmasında h.b.)	yazıda gagauz dilinin gramatika normalarını dooru kullansın; tekstlerdä yannışlıkları tanısın da doorutsun;

IX KLAS

1. Farklı komunikativ situatıyalarında sözlü informaatıyayı kabul etmäk. (seslemäk sınaşlarını oluşturmäk)

	<i>Speçifika (sub) kompetençiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
1.1	Bilgiler hem becermeler türlü tip tekstlerin içindekiliini dikatlı seslemäk, sözlü informaatıyasının öz fikirini, baş ideyasını, temasını, strukturasını, işlemin ilerlenmesini annamak;	<ul style="list-style-type: none"> - sözlü informaatıyasının öz lafları; - monolog: yazdırma tekstler; - türlü temalara görä dialoglar; 	okunmuş tekstlerin tiplerini bellietsinnär, baş ideyasını, temasını, strukturasını, özelliini açıklasınnar;

1.2	aazdan tekstlerdä işlikli hem nonverbal (başka sözleşmäk tipi, mimika, jest) elementlerini ayırtmak;	- aazdan sözdä nonverbal elementleri; - lafetmektä nonverbal elementlerinin kullanılması;	nonverbal elementlerini adekvat kullansınar; işlikli hem nonverbal elementlerinin özelliklerini açıklasın;
1.3	işidilmiş tekstin leksika-gramatika özelliklerini esaba almak;	- literatura normaları; - halk lafetmesinin özellikleri; - sözlü informaşiyasında sintaktiksis ilişkilerini esaba almak;	sözdä literatura normalarını dooru kullansın; cümleleri sintaksisä görä dooru kursun;
1.4	okunmuş teksti adlamak, plan kurmak, tekstin problemasını belli- etmäk;	- türlü tip tekstlerin problemları; - sadä hem katlı planın strukturası	tekstlerin içindekiliinä sadä hem katlı plan kursun
1.5	personajları identifikaşalamak, karakteristika yapmak; moral durumnarını belli- etmäk;	- personajların moral hem fizik durumnarını; personajları yaraştırmak	metodları, çalımnarı kullanarak, personajlara karakteristika versin
1.6	Yaşamak paalılıkları uygun komunikativ davranış durumunda seslemäk printiplerini kullanmak, informaşyanın kabul edilmesindä meraklandını göstermäk;	- grupada işlärkän, başkasını dikatlı seslemäk; - monologta ya dialogta ideyaları hem argumentleri kabul etmäk; - dialogta aktiv pay almak, fikirini serbest açıklamak;	grupada işi kullansın; dialog, monolog sözünü kursun;

**2. Monolog hem dialog situaşiyalarında aazdan sözdä gagauz dilini uygun hem adekvat kullanmak.
(lafetmäk sınışlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
2.1	Bilgilär hem becermeklär monolog sözünü dialog sözündän ayırtmak; dialog dartışmalarında aktiv pay almak;	- monolog: annatma teksti, yazdırma teksti, argumentli tekst; - fikirini açıklayıp, yaratma kurmak; dialog dartışmalarında kendi bakışını açıklamak; - personajlara karakteristika yapmak; - kendi bakışını argumentlemäk;	monolog hem dialog kurmaa becersin; dartışmalarda kendi fikirini serbest açıklasın;

2.2	aazdan sözdä gagauz dilinin leksika-gramatika normalarını kullanmak	<ul style="list-style-type: none"> - öz hem kıynaş maana, ikincili maana; - sinonimnär, antonimnär; omonimnär, çokmaanalı laflar; - neologizmaların dooru kullanılması; - sözdä yannişlıklarının doorudulması; 	Sinonimnerin, antonimnerin, omonimnerin yardımınnan sözüni zenginletsin; tekstlerdä çokmaanalı laflara analiz yap-sın; omonimneri hem çokmaanalı lafları ayırt-sın; işidilmiş tekstlerdä yannişlıkları bulsun hem doorutsun;
2.3	lafetmektä sintaktiksis ilişkilerini dooru kullanmak;	<ul style="list-style-type: none"> - lafbirleşmelerin çeşitleri; cümlelerin birsoy payları; bütünneştirici laflar; koyulma laflar, danışmaqlar; - sadä cümlä; katlı cümlä; - cümlä paylarından cümlä hem sadä cümlelerdän katlı cümlä kurmak; - baalayıcılar hem ilişkilik laflar katlı cümledä; - Durguçluk nişannarı (Punktuatıya) 	lafbirleşmelerinä analiz yap-sın; sadä cümlelerdän katlı cümlä kursun; baalayıcıları hem baalayıcı lafları kullansın; intonaşıyaylan sözüni açıklasın, durguçluk nişannarını kullanıp
2.4	kendi fikirini açıklayıp, personajların moral durumnarını yazdırmak	<ul style="list-style-type: none"> - personajlarının moral hem fizika durumnarı; personajları yaratırmak; 	metodları, çalımnarı kullanarak, personajlara karakteristika versin
2.5	Yaşamak paalılıkları dialogta uygun ilişkilär kurmak; kendi fikirinin açıklamasında sesleyenlerin dikatını çekmäk;	<ul style="list-style-type: none"> - türlü kolaylıkların yardımınnan sesleyenlerin dikatını çekmäk; - sesleyenleri meraklandırmak; 	meraklı informaşıya bulsun, yarat-sın;

**3. Literatura hem nonliterar tekstlerinin analiz gerçekleştirilmesindä tematika, stilistika kolaylıklarını kullanmak.
(okumak sınışlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
3.1	Bilgilär hem becermeklär literatura hem nonliteratura (başka tekst tipleri) tekstlerini tanımak;	<ul style="list-style-type: none"> - annatma tekstlerinin strukturası; lirika tekstlerinin strukturası; - teksttä oluşların hronologiya sıralı; - artistik kolaylıkları (alegoriya, metafora, giperbola, epitet, fonetika tekrarlamaşı, yaratırmak, tekrarlamaşı, antiteza); 	Epika hem lirika yaratmalarına (eserlerinä) analiz yap-sın; lirika geroyunun epika geroyundan farkını açıklasın; analiz yapmakta artistik kolaylıklarını kullansın; onnarı tekstlerdä identifikaşıyalasın (tanısın, bellietsin);

		<ul style="list-style-type: none"> - teksttā kimi lafların kıy-naş maanası, - ŗiirin struktura elementleri: ritmika (urguların sıralanması); ölçü, rifma (sıraların sonunda ses ya kısım uydurulması-epika, lirika, dramatika eserlerin özelli; - nonliteratura (başka tekst tipleri) tekstlār: publiŗistika, ofiŗial-izmetçilik stilindā tekstlār; 	lirika yaratmalarının (eserleri-nin) strukturasına analiz yapsın; türlü tekstlerinin stillerini tanı-sın;
3.2	tekstleri duygulu hem demekli okumak; öz fikirini annamak; tekst-lān iŗlemāk;	<ul style="list-style-type: none"> - epika, lirika, dramatika tekstlerinin öz fikiri; - oluŗların özelli; 	tekstleri duygulu okusun; te-masını öz fikirini sūjetini aŗık-lasın;
3.3	teksti lologika seman-tika fragmentlerinā bölmāk; fragmentleri adlamak;	<ul style="list-style-type: none"> - literatura yaratmalarının semantika strukturası; - planın strukturası; 	Tekstleri fragmentlerā bölsün; plan kursun; herbir fragmenti adlasın;
3.4	literatura tekstlerinin temalarını, baŗ ideyala-rını belli- etmāk; başka tekstlerin temalarından, baŗ ideyalarından ya-raŗtırmak	<ul style="list-style-type: none"> - temaların, baŗ ideyala-rarın aŗıklanması türlü yaratmalarda; 	literatura tekstlerinin temalarını, baŗ ideyalarını belli- etsin; baş-ka tekstlerin temalarından, baŗ ideyalarından ya-raŗtırsın;
3.5	iki personajı ya-raŗtırıp, karakteristika yapmak;	<ul style="list-style-type: none"> - personajları yazdırmak: moral hem fizik durum-narı; - personajların karakteris-tika yapılmasında dialo-gun kullanılması; - epika hem lirika perso-najı; 	Personajlara karakteristika ver-sin; kendi bakışını aŗıklasın;
3.6	literatura yaratma-larının struktura kom-ponentlerini, artistik kolaylıklarını duymak; morfo-sintaksis katego-riyelerini esaba almak; sözün zenginnetmāk yollarını izlemāk;	<ul style="list-style-type: none"> - cümlā paylarının hem cümlelerin teksttā de-meklii; koyulma laflar hem cümlelār; - arhaizmalar, neologiz-malar; - kurulu laflar, katlı laflar; - literatura tekstlerindā stilistika elementleri; ar-tistik kolaylıkları; dildā zenginnetmāk kolaylık-ları; 	tekstlerdā artistik kolaylıklarını bulsun; analiz yapsın; dilin zen-ginnetmāk yollarını bellietsin; literatura yaratmalarda arhaiz-maları tanı-sın;

3.7	Yaşamak paalılıkları kendibaşına okumayı ilerletmək; yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifikasiyalamak (tanımak, bellietmək); analiz yapmak becermelerini yaşamakta uygun kullanmak	- literatūra hem nonliteratūra (başka tekst tipleri) tekstlerdä etika hem kultura elementleri; kendi bakişını açıklamak;	kendibaşına okumayı ilerletsin; yaratmalarda etika hem kultura paalılıklarını identifikasiyalasın (tanımak, bellietmək);
-----	---	--	--

**4. Yazmak becermelerinin kazanılmasında gagauz dili normalarını uygun hem adekvat kullanmak.
(yazmak sınışlarını oluşturmak)**

	<i>Speşifika (sub) kompetenşiyalar</i>	<i>İçindekilär</i>	<i>İş hem kantarlamak çeşitleri</i>
4.1	Bilgilär hem becermeklär tekst kurulmasında dilin orfografiya, punktuatşiya, sintaksis kurallarını, prinşiplerini bilmäk hem dooru kullanmak;	- sadä cümlä, katlı cümlä; cümlä payları (subyekt, predikat; bellilik, tamannık, hallık); dalsız katlı hem dallı katlı cümlelär (bellilikçi dallı cümlä, tamannıklı dallı cümlä, hallıklı dallı cümlä); - punktuatşiya nişannarının dooru kullanılması; - dooru yazmak için morfologiya hem sintaksis kurallarını kullanmak;	cümlä paylarına (subyekt, predikat; bellilik, tamannık, hallık) sintaksis analizini gerçekleştirsın; dalsız katlı hem dallı katlı cümleleri (bellilikçi dallı cümlä, tamannıklı dallı cümlä, hallıklı dallı cümlä) tekstlerdä tanısın hem analiz yapsın; frazalarda baalayıcılarını hem punktuatşiyayı dooru kullansın;
4.2	türlü temalara görä tekst kurmak;	- yazıda kendi fikirini, duygularını açıklamak; - oluşların, personajların yazdırılmasında, dil, stil kolaylıklarını kullanmak; - plan kurmak; - tekstlerä komentariya yapmak;	verili temalara görä fikirlemä, yazdırma tekstlerini kursun, fikirini açıklasın; tekstlerä komentariya yapsın;
4.3	argumentli tekst yaratmak;	- argumentli tekstin strukturası; - problemasını belli-etmək; çıkış yapmak; - türlü temalara görä darışmalar;	Kurulu tekstlerdä fikir baalantıları olsun; tekstleri strukturayca kursun: kompozitşiya, oluşların ilerlemesi, kulminaşiya, çıkış yapsın;

4.4	Yaşamak paahlıkları gramatika normalarına görä dooru yazmaya sınaşmak hem yaşamakta kullanmak.	- orfografiya printipleri; - sözün yazıda yannışlıksız kullanılması (takrir yazmasında, fikirini açıklamasında, kiyat yazmasında h.b.)	Yazıda gagauz dilinin gramatika normalarını dooru kullansın; tekstlerdä yannışlıkları tanısın da doorutsun;
-----	--	---	---

VII. Gagauz dilinin hem gagauz literaturasının genel üüretmök tehnologiyaları

Tehnologiya teoriyaları XX-nci asirin ortasından beeri (bilim-revolütiya vakında) bizim yaşamamızda genişän kullanılêrlar. Gumanitar üüretmesinin dä sferasına onnar girdilär. Onnarın arasında pedagogika üüretmesinä dä.

“Tehnologiya” termini urum dilindän geler: techne – “incäzanaat”, “ustalık”, “becermök”. Gumanitar üüretmesinä bakarak, tehnologiyaların kullanılması metodikaya karşı gitmeer, bilim gibi olarak, ama üüretmeyi bir incäzanaat gibi gösterer, angısına görä üüredici lääzım bilsin türlü-türlü metodları hem kolaylıkları, uşaklara üürenmök materialını vermää deyni. Bundan kaarä, bütüncü lişeylerdä bu tehnologiyalar şindiki insan topluluun yaşamasında türlü informativ sistemalarına görä bir eni “üüretmök süretini” göstererlär, angıları gagauz dilinin hem literaturasının gagauz üüretmesindä üüredicilerä büyük yardım vereceklär. Bütüncü gündä üüredici, incäzanaat içindekisinin speşifikasını bozmayarak, lääzım şkola üüretmesinin bütüncü tehnologiya başarılarını esaba alsın.

Belliedili seçilmiş tehnologiyalar işleerlär aşaaada verili printiplerä görä:

- üüredici lişeyistlerin literaturada ilerlemök uuruunu, onnarın becermeklerini, intereslerini lääzım esaba alsın;
- üürenilän tekstinin estetika özelliklerine orientir yapması;
- literatura üüretmesinin neetlerine hem standartlarına görä üüretmök tehnologiyalarını seçmök;
- urokların çeşitli tiplerinä görä üüretmök tehnologiyalarını seçmök.

Lişey klaslarında gagauz dilinin üüretmesindä hem kognitiv, hem refleksiv, hem komunikativ çalışmak soyları teklif edilerlär.

Kognitiv soylarının aşaaada verili tipleri var:

- artistik faktların bellietmesi hem onnarın konkret literatura tekstinin işlemesindä maana annaması;
- yaratmanın istoriya-literatura hem belliedili asirin kontekstindä analiz yapması becermekleri;
- literatura teoriyasının bakışına görä çıkışların hem gipotezaların argumentaşyası;
- kendibaşına okumaa deyni literatura yaratmaların hem kritika statyaların seçilmesi;
- toplanılmış hem kontrol edilmiş literatura materialların sistematizaşyası;

- artistik olayların analizi.
- *Refleksiv* (yaratıcı) soylarının bölä tipleri var:
- liqeyistlerin yaratıcı bakışların ilerlemesi;
- literatura yaratmasının analiz metodların bilmesi;
- literatura alayında yaratıcı davaları (yaratmalar, testlär, reñenziyalar, kritika statyaları, monologlar-fikirlemelär, eselär h.b.) ;
- bilim-aaraştırıcı karakterindä davalar (referatlar, tezislär, nasaatların hem haberlerin hazırlaması).
- *Üürenmäk* soylarının bölä tipleri var:
- kişilärarasında dayanmak temelindä davranmakların kurulması;
- artistik tekstinin kolektiv analiz yapmasında dialogların, polilogların, polemikaların götürmäk becermekleri;
- verili literatura olayına avtorun pozitiyasını başka avtorların bakışlarınnan araştırması;
- kişinin farklı soşial yaşamasının hepsindä sferalarında aazdan hem yazılı literatura sözlerinin ilerlemesi.

VIII. Kantarlamak strategiyaları

Sonuçları kantarlamak

Kantarlamak, kurikulumun bölünmüz payıdır. Kantarlamak kazanılmış bilgileri, becermekleri bellietmää yardım eder. Kantarlamak olabilir: *uroon herbir etapında, temanın sonunda kontrol işi yada testlemäk, final (ekzamen), okul kontrol işi* (üüredici okul kontrol işini verer), *dışardan gelän kontrol işi* (Üüretmäk Bakanını kontrol işini verer), *aazdan (sözlü), yazılı*.

Kantarlamak neetlerinin strukturasının sonuçları budur:

Kantarlamak neetlerinin strukturası 3 komponenttän kurulu:

1. İş nicä gerçeklener (nicä?)
2. İşlerin uurlarını hem kriteriyalarını beellietmäk (nekadar?)
3. Becermeklär, angılarını üürenici läüzüm göstereyin (ne?)

1. Variantlar bu türlü strukturalarlan açıklanêrlar: *ilk okumaktan sora (eni tekst), yazılı, sözlü, tekstin temelindä, kullanıp tablişayı, resimi* (yada başka yardımcı kolaylıkları).

2. Başarıların kriteriyaları olabilirler:

a. **sayısı** – *şifraların* yardımınnan (konkret zaman içindä yada cevabın uzunluğunda), *proñentlerin* yardımınnan gerçektiriler. Örnek: 5 minut, 25%, 6 sıra, 7 cümlä, 0,5 sayfa h.b.

b. **kalitesi** – örneklär: *dooru, açık kısa, hronologiya sıralunda, baş ideyaları sıralayıp, alfabet sıralunda h.b.*

Kantarlamak metodları

1. Traditjonal

- yazılı (test, sınışlar, diktant)
- sözlü
- ekzamen
- kontrol işi

2. Alternativ

- üürenicinin becermeklerini notalamak (faydalı informaşıya veriler, gerçekteleştirmää deyni kantarlamak fişası, kontrol etmāk listesi).
- *Portfolio*. Uroktan dışarı türlü metodların yardımınnan kazanılmış rezultatları hem denemekleri kaplêêr. Üürenicinin individual işini kontrol etmää yardım eder.
- *Aaraşturmak*. Bilgilerin yaratıcılını kullanmaa yardım eder. Bir uroкта konkret sınışların tamannanmasını izleer. İndividual hem grupada gerçekteleştiriiler (referat, kendibaşına iş h.b.)

Test tipleri

Sınış (item) = soruş + bekleyān cuvap

1. Alternativ seımni sınış:

- Üürenicilār iki alternativadan dooru cuvabı ayırêrlar: dooru – yannış (diil dooru), dooru – yannış, oluş – fikir.
- Cümleyi oku. Dooru cuvabın bukvasını *G* yuvarlak içinā al. Cuvap dooru diil sā, *F* bukveyı yuvarlak içinā al.

G F Şiirin „Zamannêrsın evim” autoru St.Kuroglu.

- Cümleyi oku. Oluş realsaydı, bukveyı *O* yuvarlak içinā al. Oluş bir fikir açıklarsaydı, bukveyı *F* yuvarlak içinā al.

O F *Yok istoriya halksız, nicā halk istoriyasız*

- Cumleyi oku. Cümleinin ikinci payı ilk payının dooru olduunu açıklarsaydı, bukveyı *D* yuvarlak içinā al. Yannışsaydı, bukveyı *Y* yuvarlak içinā al.

D Y *Baalayıcı, kendi başına söz payıdır.*

1.2. Çiftli sınaş

- iki direciktā verili informaşıyayı uygun erleştirmää teklif eder.

Örneklār:

- Okçazların yardımınnan adlıkları *A* direciktān nışannıklarlan *B* direciktān birleştir.
- *B* direciktān yaratmaların adlarına *A* direciktān avtorlarını bul. Okçazlan birleştir.

A

N.Baboglu

S.Kuroglu

D.Tanasoglu

T.Zanet

B

„*Kısmetliyim*”

„*Ekmek için söz*”

„*Mumnar saalık için*”

„*Bucak, Bucak...*”

„*Uzun kervan*”

A direciiktän lafların **B** direciiktän sinonim çiftlerini bulun. Okçazlarlan birleştirin.

A	B
1. gelmää	1. uzaklaşırmaa
2. biyaz	2. söz
3. savmaa	3. varmaa
4. laf	4. ak
5. ük	5. beygir
6. at	6. aarlık

Nota: Cuvapların sayısı ikinci direciiktä taa çok lääzım olsun.

1.3. Birkaç cuvaplı (variantlı) sınaş.

- Bir cümlä (fikir) hem birkaç variant cuvap veriler. Üürenci dooru variantı seçer. Örnek:
- Dooru cuvabı yuvarlak içinä al:

Aşaadaki lafbirleşmelerindä izafet konstruktiasını bul:

- A. Eşil kırlar
- B. Üçär üürenici
- C. Av eri
- D. İşlemää sever

Nota. Cuvap konkret lääzım olsun.

2. Cuvap açıklamak elementlerinnän sınışlar

2.1. Kısa cuvaplı sınaşlar

- Üürencilerä cümleyi doldursunnar teklif ediler. Örneklär.

Gagauz halkı Hederlez yortusunu nezaman kutlêêr? _____

Gagauz halkının senselä kökleri _____

2.1. Strukturalı soruşlar.

- Strukturalı soruş birkaç biri-birinä maanayca baalı soruşlardan kurulu.
- Temellenip tekstin temasına, soruşlara cuvap ediniz.

3. Açık cuvaplı:

3.1. Problemaları çözdürmök sınaşları.

- Problemaları çözdürmök için neetlär:
- Problemayı annamak;
- Problemayı çözdürmää deyni önemli informaşıyanın kazanılması;

- Gipotizaların (bakışların, fikirlerin) kurulması hem analizi;
- Problemayı çözdürmää deyni metodların açıklanması;
- Kısa raportun kurulması kazanılmış rezultatlar için;
- Genelëştirmäk (çıkışlar).

Model: Bakışlarını açıklayıp, üüredici üürenicilerä cümleyi-problemayı çözdürsünnär teklif eder. Deyecez, *Naturanın korunmaması, dünnä katastrofasına getirir-cümlä-problema.*

3.2. Serbest cuvap (esse kurulması).

- Üüreniciyä serbest cuvaplı (diil strukturalı esse) ya da birkaç variantlı cuvap (strukturalı esse): soruş, plan, resimmär h.b. kursun teklif ediler.

Strukturalı esse (denemä)

Kural:

İtem (sınış), angısı üüreniciyä birkaç koyulu davaya görä serbest cuvap kursun teklif ediler.

Sonuç:

1. Analiz, sintez hem becermeklerin/bilgilerin kullanılması.
2. İdeyaların açıklanması.

Tipologiya:

1. Sınırlı cuvaplı esse, konkret kaç laf oldunu, sıra, paragraf açıklamasınnan.
2. Geniş içindekili esse, konkret zaman içindä.

Bibliografiya

1. Bankova İ., Marinoglu F. Ana Dilindä (diktant toplumu 5 -11 klaslar için)
2. Arnaut T. Gagauzum bucaktır yerim. Ankara. 1994.
3. Baboglu N. Bir öküüzümüz var. Çevirdi T. Tahiroglu. Kişinev, 1984.
4. Baboglu N. Güz çiçekleri. Seçmä yaratmalar (şiiirlär). Kişinev: Pontos. 2003.
5. Baboglu N. Publiştika yazılarından. Kişinev, 2000.
6. Baboglu N. Baboglu I. Gagauz literaturası. Hrestomatiya 7-nci klaslar için. Kişinev: Ştiința, 1997.
7. Baboglu N., Baboglu İ. Gagauz literaturası: Hrestomatiya 7-9 klaslar için. Kişinev: Ştiința. 1987.
8. Baboglu N., Baboglu İ. Gagauz literaturası. Hrestomatiya 10-11 klaslar için. Kişinev: Ştiința, 1987.
9. Baboglu N. Mumnar saalık için. Kişinev: Basım evi Ana sözü, 1989.
10. Çimpoeş L. Duygu Başçası. (şiiir toplumu).
11. Filioglu V. Ha, tutunalım kol-kola. Okulda üürenicilerä peet toplumu. Komrat, 2004.
12. Filioglu V. Can sızıntısı. Peetlär, poyemalar. Kişinev, 2005.
13. Gagauz Dili hem Literaturası 5-nci klas. Ştiința.
14. Gagauz Dili hem Literaturası. 6-ncı klas, Ştiința.
15. Gagauz Dili hem Literaturası. 7-nci klas, Ştiința.
16. Gagauz Dili hem Literaturası. 8-nci klas, Ştiința.
17. Gagauz Dili hem Literaturası. 9-ncu klas, Ştiința.
18. Gagauz Dilindä control işleri 10-uncu – 12-nci klaslara. Komrat, 2008.
19. Gagauzça-Ruşça-Rominca sözlük. Chişinău: Pontos, 2002.
20. Kara Çoban D. Seçmä yaratmalar. Türk kültür ve sanatları örtek önetimi. Ankara, 2004.
21. Köcä S. Var neyä yaşamaa. Kişinev, 2004.
22. Kösä M. Gercik yerim. Şiiirlär. Tiraspol, 1996.
23. Kösä M. Gülümsemää diil günaa. Tiraspol, 1996.
24. Kösä M. Düşünmeklär: peetlär. Komrat, 2000.
25. Kuroglu S. Kauş avaları. Stihlar. Kişinev, 1977.

26. Kuroglu S. Kızgın çiiilar Kışinev: Kartea moldoveneaska, 1974.
27. Kuroglu S. Üüşek kuşlar. Stihlar. Kışinev, 1977
28. Yalancı P. Sünmaz yıldızlar. Şiirlär. Kışinev: Huperion, 1995.
29. Zanet T. Dramaturgiya (yaratma pyesalar hem çevirmelär). Kışinev, 2006.
30. Zanet T. Akar yıldız. Şiirlär. Kışinev, 1998.
31. Vasilioglu K. Bucak dannarı. Chişinău: Ştiinţa, 2007.
32. Vasilioglu K. Olimpiada. Chişinău: Ştiinţa, 2007.
33. Базовый куррикулум. Нормативные документы. Chişinău: TIPCМ 1998.
34. Бабоглу Н. Бужак ежеллери. Кишинев, 1979.
35. Бабоглу Н. Тарафымын пеетлери. Кишинёв: Литература артистикэ, 1988.
36. Богданова О. Методика преподавания литературы. Москва, 1995 .
37. Булгар С. Дев адамын оолу. Масаллар. Кишинев: Литература артистикэ, 1989.
38. Булгар С. Жан пазары. Кишинев, 1988.
39. Гуцу В., Кришан А. Проектирование базового куррикулума. Методическое пособие. Кишинев, 1998.
40. Чеботарь П. Жана йакын. Кишинев: Литература артистикэ, 1989.
41. Чеботарь П. Гагаузская художественная литература. Очерки. Кишинев, 1992.
42. Чимпоеш Л. Дастаный эпос гагаузов. Кишинёв, 1987.
43. Дьячук И. Избранные произведения о гагаузской литературе. Комрат, 2003.
44. Кара Чобан Д. Азбука открытий. Стихи. Кишинев, 1989.
45. Филиоглу В. Ыыл кушаан корафлары. Кишинев, 1985.
46. Кеся М. Кысмет. Кишинёв: Литература артистикэ, 1973.
47. Кеся М. Топраан үрек дүүлмеси. Кишинёв: Литература артистикэ, 1983.
48. Танасоглу Д. Адамын ишлери. Кишинев, 1969.